

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Dispvtatio XXII. De Natura, & Essentia, numero & motu Cœlorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

DISPUTATIO XXII.

DE NATURA ET ESSENTIA,
numero & motu Cælorum.

DER Cælum intelligimus in hac disputatione substantias illas extensas, in quibus resident astra & si quæ aliae sunt supra ipsas. Quamvis autem non definit, qui has substantias Cælum dictas putent a celando, quod nobis celare videntur, quæ intra ac supra se sunt; tamen quia sic potius cum simplici, quam cum diaphrōgo scribi deberet, potius existimare hoc nomen derivari a verbo *celo*, quod significat sculpare, quod scilicet ob varietatem syderum, quibus ornatur, sculptum appearat.

QVÆSTIO I.

Virum Cælum sit corpus simplex.

Certum est, Cælum non esse ita simplex, quin constet pluribus partibus integrantibus, & quin consequenter sit compositum integraliter ex illis partibus. Præterea non est dubitandum quin constet pluribus partibus metaphysicis, genere scilicet, quo cum aliis substantiis materialibus conuenit, & differentia qua ab illis differt. Unde controvèrsia est, an sit ita simplex, ut componatur ex partibus essentialibus physicis, materia scilicet, & forma substantiali; & præterea si non sit hoc modo simplex, sed compositum, alia difficultas est, an sit aliquod ex quatuor Elementis, an vero mixtum quid ex illis constans eo modo quo alia mixta corpora componuntur ex illis, ut ligna, lapides, metalla.

CONCLVSIONE I.

Incertum quodammodo in Cælum sit simplex an compositum: si auctoritas, probabilis est, quod sit compositum. Hæc in terminis non est vilius, quod sciām, in re vero videris esse Aversa.

Secunda pars patet quia Doctores communiter cum Philosopho 1. *Ca. sex* 92. contra *Simplicium*, *Averroem* & *Durandum* tenent absolute Cælum esse compositum. ergo id probabilis asseritur spectando authoritatem, quam oppositum, præsentium cum nulla sit ratio, quæ oppositum vrgat evidenter.

Confirmatur: quia S. S. P. communis tenent Cælos ex materia aquæ factos, & aliqui ex illis dicunt stellas ex igne confeatas: videantur citati apud *Salianum* tom. 1. die 2. & 4.

Dicere: facilius ostenderetur incorruptibilitas Cæli, si diceretur esse simplex quam compositum: si enim esset simplex, non solum naturaliter non posset destrui, sed nec supernaturaliter magis, quam Angeli: at si sit compositum, saltem supernaturaliter poterit destrui, & non adeo facile ostendi potest, quomodo non possit etiam destrui naturaliter; ergo cum certum sit Cælos esse incorruptibiles, melius dicuntur esse substantiae simplices, quam compo-posita.

Confirmatur: quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed non est necessitas multiplicandi partes physicas distinctas, realiter in Cælo: ergo non debent multiplicari in Cælo tales partes, & consequenter Cæli sunt substantiae simplices.

Respondet negando consequentiam, quia quamvis magis essent Cæli incorruptibiles, si esset simplices, quæ compositi, & facilius etiam incorruptibilias eorum sic ostendari posset; tamen possum habere omnem incorruptibilitatem quæ ipsis attribui debet, quamvis sint compositi, & poterit ostendti quomodo sint si incorruptibiles: unde ad hæc non est asserenda eorum simplicitas.

Ad confirmationem respondet necesse est multiplicandi illas partes principalem esse authoritatis.

3 Dices secundo: argueret perfectionem vniuersi, quod Cæli essent simplices, quia sic darentur aliae res species in ipso, quam de facto dantur, & quidem perfectiores, nam Cælum si esset simplex, perfectius esset, quam si esset compositum, quandoquidem minus esset corruptibile, & præterea in carceris perfectionibus conuenirent: ergo afferendum est Deum creare Cælos simplices.

Respondet negando consequentiam, quia Deus non tenetur omnem perfectionem tribuere vniuerso, quam potest, & sane in communiori sententia potest perfectiores species rerum producere, quam de facto produxit.

Dices tertio: materia quandoque est in potentia, quandoque in actu secundum Philosophum; sed hoc non esset verum de materia Cæli: ergo non datur.

Respondet primo: distinguendo maiorem: quantum est ex se, concedo; abs ousit ita, ut omnis materia de facto sit quandoque in potentia, quandoque in actu, nego maiorem: & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Respondet secundo, etiam distinguendo maiorem: quantum ad omnia individua ipsius, aut omnem partem, nego maiorem; quantum ad aliqua individua, aut aliquas partes, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

Quod autem materia quoad omnes partes non sit quandoque in potentia, quandoque in actu, patet manifeste in aliquibus partibus terra, & lapidibus, qui à creatione mundi hucque semper perfecteranterunt, & quorum consequenter materia semper fuit in actu ad formam, quam habent, & nunquam fuit in potentia proxima ad illam aliam formam.

4 Dices quarto: materia prima in sublunaribus dari colligitur ex transmutatione substanciali, quæ sit dum corruptitur vna substantia, & ex ea alia generatur; qualis transmutationis, si non daretur, profecto non deberet afferri materia prima in sublunaribus: sed huiusmodi transmutationes non datur supra Cælum Lunæ: ergo non debet afferri materia esse ibi.

Respondet negando consequentiam: quia licet non possit colligi in sublunaribus, nisi per transmutationes, possit tamen esse, quamvis non essent transmutationes, & licet non deberet tum afferri, quamvis esset, quia non est fundatetur afferendi, tamen posset afferri esse in Cælis absque transmutationibus, non solum, quia posset esse, sed quia ex suppositione, quod sit in sublunaribus, & quod datur à communiori sententia esse in Cælis, hoc ipsum est sufficiens fundamentum ita dicendi, quando nihil conincit oppositum.

Proba utram primam partem: quia nulla potest efficax ratio adduci pro una, aut altera parte, nec quidem congruëtia aliquæ magni momenti: ergo incertum est quantum ad rationem quomodo se habeant Cæli.

Probatur antecedens proponendo, & solaendo rationes utriusque partis: & quidem rationes partis affirmant Cælos esse simplices, & non compositos, iam propria, & soluta sunt, unde restant rationes partis affirmatis, quod sint compositi.

5 Prima ratio est, quod repugnet substantia corporea completa, simplex.

Probatur hæc propositio primo, quia esset immaterialis, & consequenter non corporea, quod implicat.

Probatur antecedens: quia non constaret materia.

Respondit distinguendo antecedens: esset immaterialis, id est, non constans materia, concedo antecedens, sed nego consequentiam, quia non omne illud, quod est immaterialis in hoc sensu, debet esse incorporeum: esset immaterialis, prout substantia immaterialis opponitur substantia corporeæ, nego antecedens.

Probatur secundo eadem propositio: non potest dari corpus sine principijs, & partibus essentialibus corporis: sed partes physicae sunt principia intrinseca & partes essentiales corporis: ergo nequit dari corpus absque illis, & consequenter nequit dari corpus simplex.

Respondet negando minorem, loquendo de corpore materia

materiali, ut sic: ad hoc enim, quod detur huiusmodi corpus, sufficit quod sit substantia constans partibus integralibus potentibus esse extra se inuicem in ordine ad locum.

Probatur tertio eadem propositio: non potest dari substantia creata incapax formae accidentalis: ergo nec substantia corporea incapax formae substancialis.

Respondeatur negando consequentiam: & certe ex hoc antecedenti tam bene inferri posset, quod nulla posset dari substantia incapax formae substancialis, quod falso esse patet in Angelis.

6. Probatur quarto: quia substantia corporea simplex nullam posset habere operationem: non enim immanenter, quia non esset viuens, ut supponitur; nec transuertens, quia talis actio non competit vllis substantiis creatis.

Confirmatur: quia quantitas est proprietas materiae: vel ergo tale corpus haberet quantitatem, & sic haberet materiaem, vel non haberet, & sic non esset corpus.

Confirmatur secundo ex Hurtado: quia quantitas est accidentis ordinatum per se ad formam substancialem: ergo non potest reperiri connaturaliter, nisi vbi potest reperiri forma substancialis, & consequenter materia prima.

Confirmatur tertio: quia sicut Caelum non est capax caloris, quia est incapax formae ignis, ad quam ordinatur calor: ita substantia simplex deberet esse incapax quantitatis, quia esset incapax formae substancialis illius, ad quam ordinaretur quantitas. Propter haec dicit Hurtado tenentes possibile esse corpus simplex, tenere etiam debere, quod non sit extensus quantitate nostra, sed vel scipio, vel per quantitatem diversa rationis.

Respondeatur, illam substantiam posse habere actiones immanentes talis rationis, quales sunt illae, quibus aqua habere producit in se frigus, & quelibet substantia in se proprias, actiones & connaturales qualitates, nec ad hoc necesse est eam esse viuentem.

Deinde, posset habere etiam operationes transuertentes, quibus produceret in alieno subiecto qualitates, sive per suam substantiam, sive per sua accidentia: nec sane quando volumus probare substantias sublunares esse compositas, ad id probandum, vtrum hac probacione, aut vlla ex praemissis, quod mihi signum est eas non multum ad hoc valere.

7. Ad confirmationem respondeo, negando antecedens in hoc sensu, quasi nulli alteri connaturaliter posset competere quam materia, aut rei ab ea dependenti: & sane id hic supponere est petere principium.

Deinde non est tam certum, quod substantia omnis corporea deberet esse capax quantitatis; vnde permissio antecedenti, negari posset, quod substantia simplex carent quantitate non esset corpus.

Et si queraras, quomodo distingueretur a spiritu.

Respondeo, per hoc, quod poteret habere partes extra partes connaturaliter, ita ut non posset eas habere penetratas naturaliter.

Ad secundam confirmationem respondeo, distinguendo antecedens: ut non habeat alium finem, nec possit esse absque tali forma: nego antecedens: ita ut habeat, concesso antecedens: & nego consequentiam.

Ad tertiam confirmationem, nego suppositum, nempe ideo caelum non esse capax caloris, quia non est capax formae ignis; multa enim possunt esse capacia caloris, quae non sunt capacia formae ignis, imo sane, si ignis esset impossibilis, non propterea aliqua non essent calida.

7. Probatur quinta: quia esset cognoscituum, & consequenter viuentis.

Probatur sequela: quia esset perfectissima substancialium corporearum: sed perfectissima substantia deberent competere operationes perfectissimae, operationum autem perfectissima est cognitio.

Confirmatur: quia esse cognoscituum necessario se quirit ex immaterialitate, vel saltem cum ea habet necessariam connexionem: ergo competenter illi substantia.

De Cœlo,

Respondeatur negando sequelam, & ad probationem dicō, quod illa substantia, quamvis simplex physice, non esset tamen perfectior homini, nec consequenter ex perfectione sua deberetur ipsi cognitio vlla.

Dices cum Hurtado: saltem esset perfectior quam anima rationalis, quia esset actus completus subsistens: hoc autem est esse perfectius, quam esse actum informans, qualis est anima: ergo deberet habere operationem perfectiorem.

Respondeo, quod esset perfectior anima, quatenus esset quid completum, sed esset imperfectior, quatenus non esset spiritualis, nec intellectua, aut viuens, & nego consequentiam. Quod si ex eo quod esset quid completum, deberet dici simpliciter perfectior anima, & propterea deberet habere perfectiores operationes: sane idem sequitur de lapide, quod est absurdum.

Ad confirmationem respondeo, distinguendo antecedens: ex immaterialitate, quae dicit carentiam materiae, aut ordinis ad illam, nego antecedens: ex immaterialitate substanciali, quae coincidit cum spiritualitate, transat antecedens, & nego consequentiam; quia substantia corporea simplex non esset immaterialis immaterialitate coincidente cum spiritualitate, licet esset in alio sensu immaterialis, id est non dicens ordinem ad materiam primam.

9. Probatur sexto ab Hurtado eadem propositio: quia tale corpus non esset vegetatum nec sensitum. Probat antecedens, quod primam partem: quia vegetatio fit inter subiecta affecta qualitatibus contrariis quibus innatim destruere se contendunt. Sed corpus simplex non habet contrariam qualitatem, quia non habet materiam capacem durarum formarum nec formam expelendam ergo.

Probatur maior: quia augmentatio est ad resarcendas partes, per decrezionem avissas: nec potest dici, quod augeri possit ab intrinseco, sicut augetur aqua, quia sic augeri possunt solum, quae corrumpuntur ab intrinseco.

Confirmatur ultimus: quia corpora diuidua sunt corruptibilia, tandem enim perueniret ad tam exiguum partem, quia conseruari non possent: sed illud corpus esset diuiduum, & non posset esse corruptibile, cum non constaret materia.

Probatur deinde idem antecedens quod secundam partem: quia sensatio fit medio calore, ceterisque primis qualitatibus, ut patet experientia: sed tale corpus non habet primas qualitates, haec enim sunt dispositiones ex natura sua ad formas substanciales, & instrumenta ex natura suadata corporibus ad generanda sibi similia: tale autem corpus non habet formam substancialem, nec posset generare sibi simile.

Confirmatur: quia non posset illa substantia sentire qualitates, quas modo sentimus, haec enim sentiri non possunt, nisi per potentias formarum vitalium, quia non sentiuntur, nisi per species a se enatas, quae ordinantur ad tales potentias, & quae indigent temporeamento humidu[m] & calido, aut frigido & secco.

10. Respondeo illud corpus non necessario debere esse vegetatum, aut sensitum, aut cognoscituum; vnde non nec frusta tam operose laborat in probando antecedente. Sed nec bene probat illud, quod vlla pars: non quidem quod primatum quia licet quantum ad experientiam in sublunaribus habitat, vegetatio fiat in ter talia, tamen posset quis dicere possibile esse vegetationem alio modo: & si id esset possibile, quis scit quin ita fiat, aut fieri posset a corporibus celestibus: tum etiam quia corpora simplicia possent habere contrarias qualitates, nec ad hoc requiriatur, quod haberent formas contrarias: nec etiam verum est, quod augmentatio solum fiat ad resarcendas partes perditas, esset enim vtilis etiam ad substantiam augmentandam, quamvis nullas partes deperiret, & si fieret solum ad resarcendas partes perditas, non deberet plures partes acquiri, quam perderentur, & sic non augeretur substantia vlla vegetativa. Illud autem quod dicit de augmento ab intrinseco instar aquæ, non intelligoneque enim aqua ab intrinseco augeri potest, nisi quatenus habet

habet virtutem propter suam alterius aquæ: hoc autem modo posset augeri res etiam incorruptibilis, non obstante incorruptibilitate, quæ pro sus est impertinens

ad hoc.

Ad confirmationem respondeo primo: si vera esset maior, Cælos de facto futuros corruptiles contra communio rem sententiam. Et si dicas, quod Cælum non sit diuidu m, quamvis sit extensum, & propterea, quod non debet esse corruptibile; similius dici posset, quod corpus simplex non esset diuiduum, quamvis extensum, & sic minor confirmationis esset fal a.

Respondeo secundo negando maiorem cum sua probatio ne; quod si etiam perveniret ad tam parvam partem, ut non deberet vltius conuertere, non corrumpetur, sed annihilaretur.

III. Facilius multo posset probari antecedens quoad hanc partem: quia non posset augere se, aut crescere, nisi per productionem partis sibi similis: sed hoc non posset facere nisi creando, supponitur autem communiter creaturæ non posse creare; & sane si substantia simplex posset se augere creando de novo alias partes, deberet se augere ad maximam quantitatem possibilem, ne enim posset assignari unde limit retur naturaliter loquendo.

Ad probationem antecedentis quoad secundam rationem, respondeo primo negando maiorem, si intelligatur sic, ut aliter fieri non posset.

Respondeo secundo negando minorem, & ad probatio nem dico, quod illæ qualitates non sint solum modo ordinatae ad formas substantiales, nec collatae substantijs in ordine ad generandum sibi similia; & quidem hoc secundum est evidens, quia plura mixtae habent qualitates primas, quæ non possunt generare sibi similia, ut metalla, gemmæ, lapides.

Ad secundam confirmationem respondeo negando antecedens cum sua probatio ne, in qua tota peritur manifeste principium.

Aliud secundum fundamentum ad probandum compositionem in Cælo de facto est, non quidem, quod repugnet ratione, sed quod in eo reperiantur accidentia similitudinem substantia simplex, sed quod in eo reperiantur in sublunaribus continentibus materia, ut quantitas, ratio, similitudines: ergo verisimilis est, quod constet materia, & consequenter, quod sint compositi.

Respondeo, quidquid sit de antecedente, nego consequentiam, quia posse habere qualitates & accidentia ciudem rationis cum ijs, quas habent substantias compositas, quamvis non essent composita.

Dices: arum & denum describuntur per ordinem ad materiam: densum enim est, quod multum habet materia sub parva quantitate; & rarus quod parvum habet materia sub magna quantitate: ergo raritas & desitas nequeunt esse absque materia, & consequenter si in Cælo dentur, debet dari in Cælo materia.

Respondeo, ut definitio illa sit bona, per materiam non intelligi debere materiam primam, sed substantiam materialis, prout substantia materialis opponitur spirituali: sic autem intellexi & quæ posset dari raritas in Cælo simplici, ac in aqua composta.

Ex his patet incertitudo compositionis ac simplicitatis Cælorum, quantum attinet ad rationem. Si vero queratur, quænam pars probabilior appareat solum modo ratione, Respondeo ex suppositione incorruptibilitatis Cæli in modis probabilibus esse, quod sit simplex, quia rara motu illius pars raris sunt urgentiora quam opposita, ut patet ex replicis quæ contra probationem secundum partis conclusionis adductæ sunt, & præsertim ex confirmatione prima replicæ, & ex quarta replica.

Q V A E S T I O N E I I .

An Cælum sit corpus simplex eodem modo quo Elementa sunt simplicia, an vero mixtum quid?

13. Per Elementa hic intelligimus substantias non exigentes connaturaliter quatuor primas qualitates

ut sunt ignis, aer, aqua, terra, & per mixtum intelligimus substantias exigentes illas, ut sunt metalli ac animalia omnia: ppter a autem illa vocatur simplicia, quia nec virtus liter nec formaliter sunt ex his aliis aut ex se inveniuntur: & hoc vocatur iuxta quia sunt ex illis vel virtualiter vel formaliter, de quo fuisus suo loco. Itaque si Cælum esset corpus physice simplex non constans materiæ, & forma, esset sine dubio simplex, & non mixtum: unde supponit hæc quæsio quod non sit physice simplex, sed compositum. Quod si etiam esset quid compositum, & non factum ex quatuor Elementis, non esset mixtum sed simplex, & si non esset nullum ex quatuor Elementis, esset quinta quædam substantia simplex, quæ tamen Elementum dicitur non deberet quia ex illo a alia corpora mixta non fierent.

Prima sententia est Cælum non esse nullum ex quatuor Elementis, nec mixtum ex illis: ita Philosophus 1. de Cælo, cap. 2. & 3. quem communiter omnes fere Peripateticæ & posteriorum etatuum Theologi, ac Philosophi secuti sunt.

Opposita sententia, nempe quod Cælum sit aliquod ex Elementis aut mixtum quid ille constans, erat communis apud alios philosophos ante Aristotelem: cui sententia furent multi ex sanctis Patribus quos in eo ensu citat, & sequitur Camerarius p. 2. qu. 4. Ex his autem authoribus, qui tueruntur hanc sententiam, quidam dicunt Cælos esse ignem naturam, quidam aquam, quidam terram; & aliqui solem putauerunt ignem proprium, sed purissimum, alij ferrum candens: aij denique existinuere Cælum esse compositum ex quatuor Elementis, sive ex floribus eorum, hoc est, perfectioribus eorum partibus: quam sententiam expresse Camerarius tenet supra.

C O N C L V S I O .

14. Verisimilis est Cælum non esse nullum ex Elementis: Cælum aut mixtum ex illis, sed quinta substantiam dicitur non esse ab virginis natura. Hæc est iuxta primam sententiam contra secundum m.

Probatur primo quod non sit nullum ex Elementis: non enim est terra, quia non habet ullam protus similitudinem aut proportionem cum terra; immo quæ parte incedit stellas, habet sine dubio diuersissimos effectus ab effectibus terræ, & cōsequenter quæ ratione colligimus illa corpora disti guis p. 3. debemus distinguere Cælum species à terra: quæ etiam ratio probat, quod non sit ignis aut aqua, aut aer: non ignis quidem, quia humectat, & frigescit, non aqua quia calefacit: non aer quia vtrumque facit.

Confirmatur secundo, quia si esset nullum ex Elementis, esset corruptibile, sicut illa sunt, contra communiorum sententiam inferioris probandam.

Confirmatur secundo, quia si esset terra aut aer aut aqua, deberet comburi nimio Solis ardore; & si esset ignis, deberet destrui per Planetas frigidas, & propterea cum sit terra magnitudinis deberet comburere tandem vniuersum, aut saltem deberet tam notabiliter aerem vicinum calefacere, ut non possint generari in eo mixta frigida, non cipsemet deberet tam frigidus esse quam in hyeme sentitur. Præter a nulla pars Cælorum minorem habet cum igne similitudinem quam stelle, quæ tamen non sunt ignes ut pater ex eorum effectibus.

Probatur secunda pars, quod scilicet non sit mixtum ex Elementis: quia si loquimur de partibus Cæli excludendo stellas, nulla experientia aut ratione constat quod habeat in se subiectas quatuor primas qualitates: si vero loquimur de stellarum v. g. de Sole, non appetat quod sit vel modo frigidus, immo si sit calidus formaliter, ut tener debet aduerteri, debet esse calidus intensissime, & consequenter nequit esse frigidus vila ratione magis quam ignis.

Probatur posset vltius conclusio: quia unum Elementum non deberet tam incomparabiliter excedere reliqua, quam Cælum excedit corpora omnia sublunarria: sed non me mouet hæc ratio, quia qua ratione ob bonum vniuersi quinta substantia Cæli asserta à nobis deberet excedere omnia alia: ita etiam unum Elementum posset illa commodissime excedere.

Fff

15 *Probatur ulterius*: quia si esset Elementum, non debet esse supra loca naturalia Elementorum: & eadem ratio virget quod non sit mixtum, quia mixta habent suum locum naturalem infra Elementa.

Confirmatur: quia mixtis omnibus debetur aliquis motus naturalis sursum aut deorsum, nec motus circularis competit ipsis.

Hoc etiam ratio parum probat: nam si diceretur cœlum esse ignis, non esset supra loca naturalia omnium quatuor Elementorum, sed in suo loco naturali supra aërem: & si esse aëris, eodem modo dicendum esset, & negari deberet locum naturalem ignis esse sub concau Luræ: si autem esset terra, dici posset, quod non esset ex se, & natura sua posita in illo loco, sed à Deo conditore ad bonum vniuersi, & posita ibi non posset mouere se naturaliter ad centrum mundi: quia cum esset globus solidus, descendere non posset ab omni parte simul, vnde cum nec potius deberet ab una parte quam ab alia descendere, non deberet descendere omnino. Nec refert quod esset extra locum suum naturalem, aut in loco violento: multa enim corpora diu extra loca naturalia conseruantur: quæ etiam ratio probat quod quamvis esset mixtum ex Elementis, modo esset solidum, non deberet, nec posset naturaliter descendere. Vnde solum sequetur ex hac ratione, quod non esset aqua, quia non appetet quomodo aqua supra aërem aut ignem posita non deberet descendere, naturaliter loquendo.

Ad confirmationem dici posset motum circularem cœli non deberi ipsis naturaliter, sed sic moueri ab extrinseco sine inclinatione vila ad talem motum aut aësione ab ipso: quod si esset terra, deberetur ipsis motus deorsum, vnde si aliqua pars ipsius esset à cœlo separata mouetur deorsum. Si autem esset ignis, & aliqua pars ipsius posset deorsum sub aëte, ascenderet sursum: quod si esset mixtum, & separetur aliqua pars ipsius ab alijs partibus mouetur sursum aut deorsum iuxta naturam Elementi predominantis donec perueniret ad locum naturalem suum.

16 *Probari posset præterea*, quod non sit mixtum ex Elementis: quia alias non esset incorruptibile quod videatur absurdum. *Camerarius* negat minorem: sed de hoc paulo post, modo dico non videre me cur non posset esse incorruptibile quamvis esset mixtum: quamvis enim esset mixtum haberet formam diuersarum specierum vniuersalium mixtorum, & illa forma posset habere aliquam qualitatem conservatiuam ex partibus ratione istius formæ, que non haberet contrarium, & que consequenter naturaliter non posset expelli: quod si esset mixtum illud esset incorruptibile; ergo ex eo quod sit mixtum non sequitur necessario quod sit corruptibile. quod autem cœtera mixta essent corruptibilia non facit ad rem, quia cœlestia mixta non deberent in hoc conuenire cum sublunariis mixtis.

Probatio quod cœlum sit substantia simplex ut p. 19. *Obiectio primo ex Camerario*: omne illud, quod est causa, vel est elementum ignis, vel constat ex elemento ignis, aliisque elementis: sed cœlum est calidum, & secundum nos non est ignis, nec potest esse, quia ignis est corruptibilis. Cœlum est incorruptibile: ergo est mixtum ex elementis. Probat minorem, qua parte asserit cœlum esse calidum: quia ita Scriptura asserit Psal. 18. de Soli: *Non est qui se abscondat a calore eius*: & quia id patet experientia.

Conformatio reperitur in vniuerso motus circularis: ergo reperitur aliquod corpus simplex, cui per se primo competit, & illud necessario debet esse distincta rationis ab illis corporibus, quibus per se primo non competit: sed nulli corpori per se primo competit, nisi cœlo ergo cœlum est corpus simplex, & distincta rationis ab Elementis.

17 *Hac probatio*, quamvis Philosophi, multas patitur difficultates. *Prima est*, quod si tres tantum sint motus simplices distincti, & tot tantum sint corpora simplicia, quod motus simplices: ergo tria tantum erunt corpora simplicia, & sic non dabuntur quatuor Elementa, contra eundem Philosophum.

Dices non esse tot tantum corpora simplicia quod

motus simplices, quin motus simplex unus potest competere corporibus simplicibus distinctis.

Contra, si unus simplex motus potest competere per se corporibus simplicibus distinctis: ergo etiam duo motus simplices possent competere corporibus eiusdem rationis, & quod ita sit de facto patet, quia aëris si sit infra terram mouebitur sursu supra terræ, & si sit supra ignem mouebitur deorsum: motus autem sursum, & deorsum sunt distincti motus simplices, alias non darentur tres motus simplices.

Secunda difficultas est, quod supponat motum circularem cōpetere Cœlo per se ex natura sua, sicut motus simplices competit Elementis: hoc antem falsum est, quia competit ipsis ab int. in se, ut infra dicetur, & communiter tenent Philosophi, ac Theologi afferentes Cœlos moveri ab Angelis vel à Deo.

18 *Tertia difficultas est*, quod supponit motus aliquis sive plenus non posse competere substantia mixta: si enim posset, quonodo lequeretur Cœlum esse simplex ex eo, quod competit ipsis motus simplex circulatis: quod autem posset motus simplex competit corpori mixto ex natura sua, patet in hominibus ac lapidibus, qui mouentur naturaliter ad medium.

Quod si dicas hoc ipsis competit ratione Elementi dominantis in illis: dici etiam potest, quod posset ipsis competere motus simplex alius non competens Elementis ex natura sua, & non ratione elementi dominantis; nec in hoc appetit illa difficultas, syndic in forma responderi potest primo, negando minorem, quia ut iam dixi, motus simplex potest competit corpori mixto.

Respondeo secundo, negando suppositum minorem, nimirum, quod dentur tres motus simplices qui per se competitent corporibus, motus enim ille circulatis nulli corpori competit per se.

Respondeo tertio, distinguendo subsumptum: competit Cœlo per se, nego subsumptum per accidens ex motione. Ii. tuis extrinsecis agentibus quo modo posset competere tam elementis quam mixtis, concedo subsumptum, & nego consequiam.

Ad confirmationem etiam respondeo negando consequiam: nam sicut datur motus rectus simplex ab oriente ad occidem, (ut cum sic projectetur aliquid) qui nulli per se competit: ita sicut posset motus circularis dari, quamvis non daretur aliquid, cui per se competit, in qua etiam nulla prorsus est difficultas.

Vt melius autem intelligatur, & hæc Philosophi probatio, & responso, adveniendum, motum ut sic localem, de quo loquuntur, diuidi in simplicem, & compositum: *Simplex est*, qui sit per lineam simplicem; linea autem simplex dicitur esse illa, que ab uno ad aliud punctum, quam biussum pertinet: & talis est linea recta, vel cuius omnes partes ab aliquo uno punto æquidistant, & talis est circularis.

Motus compositus est, qui non est simplex, & talis est omnis motus, qui sit per lineam curvam non circularem, *us com.* 19. *Obiectio primo ex Camerario*: omne illud, quod est causa, vel est elementum ignis, vel constat ex elemento ignis, aliisque elementis: sed cœlum est calidum, & secundum nos non est ignis, nec potest esse, quia ignis est corruptibilis. Cœlum est incorruptibile: ergo est mixtum ex elementis. Probavit minorem, qua parte asserit cœlum esse calidum: quia ita Scriptura asserit Psal. 18. de Soli: *Non est qui se abscondat a calore eius*: & quia id patet experientia.

Respondeo secundo, iuxta communem sententiam, distinguendo minorem pro prima parte: est calidum formaliter, nego minorem virtualiter, id est potens producere calorem, concedo minorem: nec experientia, aut Scriptura probat, aut dicit oppositum.

20 Dices cū Camerario: non aliud colligimus aliqua esse virtualiter, & non formaliter calida, nisi quia experientia comprobamus multa calefacere, quæ non sunt formaliter calida, vt patet de pipere, & vino formaliter frigidissimo: ergo vbi sensu non percipimus aliquid calefactum non esse formaliter calidum, non debemus dicere, quod sit virtualiter tantum calidum, sed formaliter, alias non potuimus colligere quod ignis effet calidus formaliter: at sensu non potest constare Cælos non esse formaliter calidos, ergo cum calefacient debent dici formaliter calidi.

Confirmat hoc ex sensu Ecclesiæ qui est, continet in Cælo calorem & ignem, vt patet ex hymno serie secunda ad vesperas.

Immense cali conditor

Qui mixta ne confunderes,
Atque fluente diuidens
Calum dedisti limitem,
Firmans locum celestibus,
Simulque terræ rulinis,
Ut unda flamas temperet,
Terræ solum ne dissipent.

Confirmat secundo ex patribus, qui hæc de causa aquas supra Cælos à Deo posita asserunt.

Respondeo negando consequentiam cum sua probatio-ne, quia possumus cognoscere ignem esse calidum non solum virtuiter, quatenus potest producere calorem, sed formaliter quia tangendo physice ipsum experi-ut illum esse sic calidum; quod si non potuimus experiri ignem esse calidum formaliter, aut rationem ad hoc dicendum non habemus, quia posset calefacere per hoc, quod id colligere potest, quia posset calefacere per hoc, quod est calidum virtualiter, sicut piper & vinum, & ut Deus ipse potest. Vnde retorqueri potest hic discursus: nisi constaret nobis alia experientia, aut ratione, aliquid esse ea idum formaliter, quæ non ex hoc, quod calefacere, non deberemus dicere, quod est calidum formaliter, potius, quam virtualiter, sed non constat nobis experientia aut ratione, quod Calum sit ea idum formaliter, nisi ex eo quod calefaciat: ergo non debemus dicere, quod sit calidum formaliter.

Confirmatur directe simili dictu, quo vtitur Camerarius: non aliunde constat aliquid esse formaliter calidum, nisi quia experientia tantum constat aliquid esse sic calida, non potest haberi talis experientia de Cælis: ergo non debent dici formaliter calidi.

Ad primam & secundam confirmationem respondeo, tamen verba illa hymni, quam dicti Patrum posse intelligi in sensu figurato, sic ut vocent Solem *flamnam*, qui icilicet est tam virtualiter calidus, ut possit generare flamas, ac combure, non lecus quam si fuisset ignis, & possent etiam aquæ collocari supra Cælum, ut temporearent cursu suo ardorem, quem alias Sol causaret in terris, quamvis Sol non effet alidus formaliter.

21 *Obitices secundo*: omnia accidentia Cæli sunt eiusdem naturæ cum accidentibus aliorum corporum ergo & natura Cæli. Probatur antecedens in quantitate, raritate, densitate, motu locali.

Respondeo negando maiorem: ad cuius probationem transeat, quod illa accidentia sunt eiusdem rationis, sed nego omnia tamen accidentia esse eiusdem rationis, Cælum enim habet aliqua accidentia propria. Rursus quamvis nulla haberet propria secundum pecus posset non esse eiusdem rationis cum elementis ex eo, quod determinaret sibi alias ex qualitatibus elementaribus in aīo gradus, qui in determinant elementa, & distinguuntur a misis per hoc, quod non peteret omnes quatuor primas qualitates.

Obitices tertio: si pars Cæli poneretur in terra, vel moueretur supra, & sic effet ignis, aut aqua, aut aëris, vel quiesceret, & sic effet terra.

Respondeo primo cum communi, quod in tali casu pars illa Cæli quiesceret, non tamen quiete sibi naturali orta ex inclinatione ad illum locum, sed ex eo, quod nec ab extrinseco moueretur, nec ipsamet haberet virtutem mouendi se, & ideo talis virtus non fuit ipsi ab initio

communicata, quia esset frustranea, cum naturaliter Cælum nec secundum se totum, nec secundum partem villam sui possit unquam ponere extra locum suum naturaliter.

Respondeo secundo concedendo antecedens pro prima parte, & negando consequentiam, quia ascenderet supra ignem, quidquid autem sic descendit, non debet esse ignis, aut aliud aliud ex elementis consequenter.

22 *Obitices ultimo*, Santos Patres communiter docere Cælos compositos esse ex materia aquæ, & alii qui ex illis dicunt Solēm & Lunam esse nature ignea: ergo sunt mixta ex elementis. Antecedens patet apud *Salianum* to. 1. die 2. cap. 4. vbi multas ad hoc propositum adducit Patrum authoritates.

Respondeo negando consequentiam, quia possent ex aquæ materia fieri, quamvis non essent mixta, & similiiter possent ex stellæ esse ignea naturæ, quamvis non essent nec ignis nec mixtum propter similitudinem, quam habent cum igne quænam ad calefaciendum & lucendum.

Addo autem hic obiter, Patrum illorum testimonia valde confirmare sententiam communem Scottistarum, quod scilicet terra prima a cælestium, & sublunarum sit eiusdem speciei: nam materia aquæ sine dubio est eiusdem speciei cum materia sublunarum: ergo & materia Cælorum factorum ex materia aquæ.

Q V A E S T I O I I I .

An Cæli sunt animati?

23 *Tanta pertinacia Cælos animatos defenderunt antiqui aliqui Philosophi, ut Anaxagoras, teste Laertio in eius vita, & S. August. 15. de Civit. cap. 14. quod Solem inanimem assertur, impietatis apud Athenienses acerbitus, ac deinde condemnatus fuerit; communis tamen in Theologorum, ac Philosophorum sententia est Cælos ac Stellas inanimes esse, cum qua sit*

C O N C L U S I O

Calum non est animatum villa anima, sine vegetativa, sine sensu, inveniatur.

Probatur primo auctoritate Patrum, Damasceni 2. fid. 6. Cyilli 1. 2. contra Julianum, Ambrosij. 2. Hexam. 4. D. B. filij in Psal. 8. Augustini lib. de duabus animabus, cap. 4. qui etiam lib. 1. retract. cap. 5. retractat quæ de animatione mundi: & lib. 2. cap. 7. asserit quæ de animatione Cælorum scripterat, posse figurate intelligi. Propter quas auctoritates D. Bonaventura oppositum existimat etiōneum: quæ sane censuræ non debet videri grauis, cum D. Hieronymus in Denteriori: illam sententiam inter Origenes numeret errores, & ab Epiphanius, ac Irenæo inter Marcianorum dogmata damnata: & Iouerius in Summa Conciliorum refert hæc verba ex S. Synodo: Si quis dicere Calum, Solem, Lunam, Stellas, & aquas, que supra cælos sunt, animates quasdam esse, ac materialis virtutes anathematis.

41 *Fundamentum principale à ratione est, quod nullum sit vestigium animationis in illo, nec villa proflus rationis, aut experientia, aut auctoritas, vnde colligi possit, quod sit animatum: gratis ergo id asseritur, præsertim contra torrentem Doctorem.*

Probant *Conimbricensis* conclusionem: quia anima Cæli esset in qualibet eius parte sed est absurdum, quod una anima posset esse in tam vasto loco, quæ occupatur a Cælo, quia supremus Angelus non posset simul tantum spatijs occupare.

Contro, quia si anima Cæli dicetur diuisibilis, aperte falsa est minor, sicut enim forma subtilis initialis Cæli, imperfectior anima de facto, secundum omnes debet occupare illud spatijs, cur anima similiter diuisibilis, id facere non posset: quod si anima Cæli dicetur indiuisibilis, etiam negari debet minor, quia quandoquidem esset ordinata ad informationem tanti corporis, debet etiam tantum locum occupare. Quod ad Angelum vero attinet, omnino incertum est quantum possit spatijs tenere, & si

non posset tanta quantum illa anima, non esset inconueniens, quia non esset ex natura sua ad hoc ordinatus.

25. *Probans secundo*, quia anima est actus corporis organici: Cœlum non est tale corpus, neque enim habet varia organa, e. g.

Contra primo: quia quamvis definiatur à Philosopho anima esse actus corporis organici, propterea posset dici hoc fuisse, quia ex stimauit Cœlos non esse animatos, & aliam animatum experientiam non habuit præter sublunaria, quia omnes sunt actus talis corporis; oportet autem hic probare quod bene definiuerit animam, quod sane facile fieri non potest, nisi probetur aliunde Cœlos non esse animatos, aut si sint, nisi probetur, quod sint organizati. Vnde iuxta hoc supponendo minorem, negarent aduersari maiorem, nec curarent autoritatem Aristotelis magis in definitione animæ, quam in hac ipsa conclusione.

Contra secundo: quia negari posset minor, tantam enim organizationem posset habere Cœlum quoad sensum nostrum, quantum habet caro nostra, quia si informaretur anima ut posset diuinitus contingere, sentire posset absque organizatione alia.

Deinde Cœli possent habere organa diuersa, quamvis sensibus nostris non appareant propter distantiam nimirum.

Probatur tertiū: quia cum proprium viventium sit seipso mouere, non indigerent Cœli Intelligentia afflentia.

Contra: quia in primis non esset necessarium, quod cœlum, si esset vivens vita vegetatiua tantum, posset mouere se localiter, nisi augendo se, & acquirendo nouas partes, ut patet: ergo ex hoc non sequeretur quod non animarentur anima vegetatiua.

Deinde motus ille circularis tam velox posset exigere Intelligentiam afflentem, posset enim fieri, quod virtus propria cœli ad illum non sufficeret.

Denique etenim constat Angelos afflentes, quatenus constat cœlos non esse animatos: ergo non debet probari ex afflentia Intelligentiarum inanimatio cœlorum. Aliæ probations eorumdem Authorum coincidunt cum iam examinandis.

Probatio 26 *Probatur quarto* ab ipsis, & aliis descendendo ad quod non habent animam species animalium in particulari: & primo, quod non habent animam vegetatiuam, quia alias deberent se augere, & sic tanto tempore porrigerent se in latiorem locum, & quotidie excrements defluerent.

Confirmatur: quia quæ possunt nutriti, & augeri, possunt corrumpi.

Hac probatio non sufficit; quia homines ipsi, qui habent sine dubio animam vegetatiuam, quando peruenient ad debitum terminum non possunt se viterius augere; Cœli autem ab initio receperunt debitum terminum.

Deinde, quamvis possent se augere, si applicaretur debita materia, de facto tamen ob defecum talis materia non augerent se.

Præterea, quamvis augerent se de facto, non deberent excrements vila apparere, quia totam substantiam ex qua augerentur, possint in suam substantiam transmutare; & quia si ejusmodi excrements, possent euanescere antequam peruenient ad cognitionem nostram.

Ad confirmationem, qui dicent cœlos esse animatos anima vegetatiua, possent concedere sequelam, imo multi de facto absolute id concedunt, de quo postea.

Præterea, quando augmentum fieret ab aliquo deperditione partium, & non in ordine ad restorationem, ut posset in hoc casu contingere, non esset necesse, quod id, quod augmentari posset, posset corrumpi.

27. Mellius probatur hoc de anima vegetatiua, quia inutilis est cœlo, prefertim si esset incorruptibilis: quia quandoquidem ab initio debebat recipere iustum suum magnitudine, nec postea aliquam partem deperdat, ad nihil prorsus deseruire illi virtus nutritiua aut augmentatiua: quod si etiam esset corruptibilis, ac de facto corrumpetur, sufficeret ipsi virtus generatiua, qualis assignatur igni & aquæ, quæ virtus non arguit vegetatiuam animam.

Secundo quod non habent animam sensitivam probari

solet: quia sensatio indiget calore, qualem non habent esse, & deinde indiget organis particularibus.

Corfiratur: quia sensitiva supponit vegetatiuam; sed cœli non habent vegetatiuam; ergo nec sensitivam.

Corfiratur secundo: quia omnes sensus alij fundantur in tactu, & tactus in temperie primarum qualitatum, quem non habent cœli.

Corfiratur tertio, quia sensus sunt dati animatis à natura vel propter disciplinam, vel propter salutem: ad neutrum defervunt calis: ergo non sunt ipsis dandi.

28. *Responderi* facile potest imprimis, non esse certum, quod omnis sensatio indiget calore: deinde non est certum, quia cœli sint calidi, & habeant organa sufficiencia ad tactum, quemadmodum habet caro.

Ad primam confirmationem respondeo non esse certum, quod omnis anima sensitiva sit etiam vegetatiua, aut praesupponat vegetatiuam: & quamvis in sublunariis ita contingat; non propterea statim sequeretur, quod idem dicendum est de cœli stibus.

Ad secundam confirmationem responderi non probari fa. is, an tactus omnis prærequirat talem temperiem, nec probatur sufficiens, quod talis tempus non sit etiam in cœlo; nec inde sequeretur eius corruptibilitas; nec denique probatur sufficiens quod alij sensus omnes fundentur in tactu.

Ad tertiam confirmationem dico, sensus non solum ad illos fines datos animalibus, sed etiam ad delectationem, quam percipiunt ex sensibilibus gratia.

29. *Tertio probant de intellectu*, quia res omnino materialis nequit intelligi: tales sunt cœli: ergo.

Confirmatur: alias esse et capaces meriti, & d. meriti, ac meritis visionis beatissime, ad quam tam in soli Angeli, & homines sunt conditi.

Responderi negando minor: si enim constarent anima intellectu, non essent omnino materiales, magis quam homines; & supponere, quod essent tales hic, est manifeste petere principium.

Ad confirmationem respondeo negando sequelam, quia non implicat creatura aliqua, quæ posset intelligere aliqua obiecta, quamvis non posset intelligere omnia, & quamvis non haberet voluntatem liberam; quod si tales dicuntur cœli, manifestum est, quod neque deberent esse capaces meriti, ac demeriti, nec possent videre Deum.

Deinde quamvis possent vide Deum, non esset necessarium ut ad hoc cœli rentrantur aut ordinarentur de facto: est enim gratia particularissima, quod ipsis homines, ac Angelis sint ad hoc eleuati.

Denique probandum esset cœlos non posse videre Deum, ratione aliqua: quam non facile adducent aduersari.

Itaque probatio conclusionis consistit in authoritate potissimum, & quod non sit fundamentum unde colligatur quod cœli sint animati villa anima, & hoc est, quod intendit Scotus in 2.d.14. qu.1. dum ait, nulla evidenti ratione posse demonstrari, quod cœli non sint animati; unde manifeste eum propterea reprehendit Averroes.

Obycies: cœli mouent se localiter ab intrinseco motu locali, etiam quando non sunt extra locum suum naturalem: ergo viuent.

Probatur consequentia; quia quamvis aliquid, quod non viuit, virtute intrinseca posset mouere se localiter, quando etsi extra locum suum naturalem, ut patet in grauibus, & levibus: tamen id non potest accidere, si non sint extra locum naturalem.

Respondeo negando antecedens: mouentur enim cœli ab Angelis a silentibus.

Q V A E S T I O I V .

An Cœlum sit corruptibile.

30. *S I* Cœlum etsi est substantia physice simplex, hoc est, non composita ex materia prima, & forma substantiali, certum etsi est quod nulla ratione corrumpi posset, tam

nec quidem ab ipso Deo, capiendo corruptionem pro destructione re¹, manente subiecto ipsius, hoc est, materia & quamvis possit si destrui, ut nihil eius maneret, sicut possunt Angeli, hoc tamen certe non possit virtute creaturae vilius, sed sola Diuina, qua ut sola potest creare, sola etiam annihila potest. Quod si Cælum sit compositum ex materia, & forma, simi ier extra dubium est quod possit à Deo, & destruiri taliter, & corrupti, etiam relatio subiecto, & ex eo ali, m substantiam generando, unde in ordine ad Diuinum potentiam esset corruptibile, etiam corruptio ne proprie dicitur. Vnde tota difficultas huius questionis est, in Cælum ex suppositione quod constet materia, & forma sit corruptibile per aliquod agens naturale, quod posset, naturaliter ex Cælo alias substantias generare.

Prima sententia net, Cælos esse corruptibles ex natura sua in se: non secus ac ali corpora naturalia. Hanc tenuere pli imi ex antiquis: h. lophos, & fuse Plato in Timaeo, proque ea cito plurimos sanctos Patres Riuus, & Corinthis, & Iohannes, ecessario tunc tunc illi qui nouas stellas in Cælis producunt afferunt.

Secunda sententia est, scilicet quid in Cælos corruptibles ex natura sua, sed non posse corrupti ab agente naturali. Hanc tenet Melina disputatio de opere sex Dierum, & ad eam reuocat SS. Petrus tres, qui pro praecedenti citantur.

Tertia de qua sententia est, Cælos esse ex natura intrinseca incorruptibles, tamen ab agente naturali, quam etiam à Deo, quantum ad potentiam diuinam, licet quod potest in se, in mira ulo corrupti possint. Hæc est communior sententia Petri & Iohannicorum & Theologorum eorum apud predictos authores eamque vindicent tenuere ex Partibus Physicis de Diuini nominibus cap. 4. August. 14 de canticis. 24. Hieron. in Isaia 65. 1. D. Gregor. 17. mor. cap. 5.

CONCLVSO I.

Cæli possent esse incorruptibles ex natura sua, si est incorrupti, siue constarent materia eiusdem speciei cum sublunari, siue diversa. Hæc est contra eos authores qui putant, tamen primam Cæli esse diuinæ speciei à sublunari, ideo enim id assertunt, quia prout alii non posse defini incorruptibilitatem Cæli.

Probatur conclusio quod utramque partem breuiter, sed efficaciter quia non obstat eis compositione ipsum ex quacumque materia possit habere aliquas qualitates, neque enim in hoc est vilia p[ro]p[ter]a sua repugnantia: sed si habet, non posset corrupti naturaliter, & hoc ob naturam suam in se, ergo se posset incorruptibile ex natura sua non obstante compositione eius ex quacumque materia, siue eiusdem, siue diversæ, et cum sublunariibus. Probatur minor, quia agentia naturalia non possunt corrupti substantias de facto, nisi prius destruendo qualitates conseruantes, aut nisi reperiant illas destruas, nec possunt destruere illas nisi introcedo formam certam, et assergo si qualitates conseruantur alius compositi non habent qualitates contraria, non possent illa composita corrupti, & hoc ob naturam intrinsecam illius compositionis ex quacumque materia non habentes vllas alias contrarias sibi.

32. Confirmatur: quia id est substantia sublunares possunt corrumper, ex natura sua, quia exigunt ex natura sua qualitates habentes qualitates contrarias: ergo quod non exigit et quali atque contraeas non possent ex natura sua corruptibile.

Confirmatur secundo: si non obstante quod constat materia diversæ speciei exigent ex natura sua qualitates conseruantes, habentes contrariae qualitates, adhuc est ex natura sua corruptibles, quia possent recipere tantum contrariarum qualitatem, ut non manerent qualitates propriæ conseruantes in gradu requisito: nulla autem substantia potest naturam conseruari absque qualitatibus conseruatiis in gradu necessario: ergo quia non possit constare materia eiusdem speciei cum sublunari, adhuc est incorruptibile ex natura sua, modo exigeret ex natura sua

qualitates conseruantes non habentes vllas qualitates sibi contrarias: Nec sane ad hoc facit quod compositi materia sit huius aut illius speciei, nisi quatenus ex hoc sequitur, quod exigeret tales, vel tales qualitates, quæ non habent contrarias, quod tamen non videatur posse competere eorumposito ex ratione materiæ, sed ex ratione forme.

34. Obiectio primo: materia prima sublunaris est radix corruptionis ob appetitum, quem habet ad omnes formas, ergo quidquid includit illam, debet esse corruptibile ex natura sua, & consequenter, si Cælum esset ex ea compositum, non possit esse incorruptibile.

R[espondeo] o[ste]ndo primo, absoluto negando consequentiam quia ad h[oc]e, ut dicatur aliiquid corruptibile simpliciter, non sufficit, quod includat adicem corruptionis, sed requiritur vltius, quod ex natura sua non habeat impedimentum aliquod corruptionis, quod habere posset Cælum, quamvis includat ret materiam priam, quæ esset radix corruptionis.

R[espondeo] secundo distinguendo maiorem: materia prima est sola radix corruptionis rei, nego radix partialis, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia non sufficit, ut aliiquid dicatur corruptibile, quod habeat causam partialem corruptibilitatis, sed debet habere totalē. Itaque corruptibilitas compositorum oritur, & ex eo, quod habeant materiam, quæ possit informari alia forma, & ex eo, quod habeant formam, quæ exigunt dispositio[n]es, quae destrui possint naturaliter, unde si sit aliiquid compositum, quod non haberet materiam priam, aut si haberet illam, non haberet formas exigentes dispositio[n]es, & ut auctoritati obseruantur naturaliter illud non esset ex natura corruptibile, & hinc o[ste]ndit ut quorum dispositio[n]es difficultius destrui possunt, ea minus facile possint corrupti.

Adicte ad hoc appetitum ac inclinationem materiæ priam, & alias formas nullo modo requiri ad corruptionem, quidquid dicatur communiter: nam quamvis non haberet talē appetitum, sed posset tamen motu, siue neutrino violento, moueri ad alias formas: profecto constanter ipsa posset corrumpi, i. non minus quam potest corrupti aqua frigida, ut frigida, per mutationem violenti in adiutorio calidu[m].

34. Obiectio secundo si cælum constaret materia prima eiusdem speciei cum sublunari, constaret etiam quantitate iudicem speciei, & conetur posset calefieri, ac frigesceri, ac recipere omnes dispositio[n]es ad formas tam elementorum quam mixtorum: ergo ex natura sua esset corruptibile, quod enim potest recipere dispositio[n]es ad aliquam formam in gradu requisito, potest eius materia recipere illam formam, & consequenter ipsummet totum potest corrupti.

R[espondeo] primo, quamvis poneretur habere materiam diversæ speciei, adhuc non esse verisimile, quin quantitas cæli sit eiusdem rationis cum quantitate sublunari, unde hec difficultas eque applicari potest contra incorruptibilitatem cæli, quamvis dicatur constare materia diversæ rationis.

R[espondeo] secundo, in iudicio non posse negari quin cælum ex suppositione, quod habeat quantitatem, possit recipere calor, & alias qualitates primas, & quia de facto recipiat calorem & sit forma litter calidum: cum enim qualitas sit subiectum capax caroris, & Sol sit causa sufficiens productionis caloris, & applicetur sufficienter quantitas calorum tam superiorum quam inferiorum, nec possit assignari vnum impedimentum, cum utiliter possit impedire productionem formæ in aliquo subiecto capaci, quando applicatur causa totalis effectiva, præter formam incompatibilem cum forma illa introducenda, nulla autem sit forma incompatibilis cum calore præter frigus quale non potest reperi in cælo, nisi calor in illo possit reperi, sequitur cælum calefieri.

35. Itaque respondendo concedendo antecedens & negando consequentiam, & distinguendo probationem eius: quod potest recipere tales dispositio[n]es modò per eas destruantur dispositio[n]es propriæ conseruantes eius cedendo.

si non destruantur, nego consequentiam. Ex suppositione autem, quod cælum esset incorruptibile ex natura sua, haberet qualitates conservatiuas, que non possent destrui p. r. alias dispositions ad quascumque alias formas, & consequenter quamvis introducerentur, non deberet corrupti: cuius ratio esse potest optima, quod non deberet potius agens productum istarum dispositionum habere virtutem productum formæ, ad quam disponerent, quam agens conservatiuum aliarum dispositionum conservatiuum altius formæ, habere virtutem conservatiuum illius alterius formæ; Imo potius deberet alterum agens conferuare priorem formam, quia melior est conditio possidentis ceteris paribus. Ex quo patet non esse inconveniens, quod dentur in eodem subiecto dispositiones diuerse ad duas formas incompatibilis simul & semel quando ipsæ met dispositiones non sunt contraria, nec incompatibilis.

Hinc patet quomodo optime potest ostendi, qua ratione cælum haberet esse incorruptibile de facto ex natura sua intrinseca in ordine ad quamcumque causam naturaliter agentem, & in ordine ad ipsum Deum etiam quantum agit secundum potentiam ordinariam, modo constat de f. & t. quod esset incorruptibile: & sane melius hoc modo ostenderetur, quam recurrendo ad unione indissolubilem; neque enim unio habet esse indissolubilis naturaliter, nisi quantum naturaliter non potest introduci forma incompatibilis cum forma unita in subiecto istius formæ, ut patet: non potest autem prouenire ab unione formaliter quod alia causa non possit producere talam formam, sed ex eo, quod non detur talis forma incompatibilis, aut quod nulla causa possit ipsam producere, aut quod subiectum non sit capax ipsius: ergo ad aliquid ex his principiis recurrendum est potius quam ad illam unionem.

CONCLVSIO II.

Quamvis 36. *Quamvis cælum corrupteretur in die Iudicii, aut cælum postea, & hoc etiam mediante actione ignis, non se-queretur inde, quod cælum esset ex natura sua corrup-
tibile.* Hæc est contra omnes Authores, qui tenent primam & secundam sententiam ex eo, quod Scriptura, ac Patres videantur dicere cælos esse corrupti-
biles, aut quod nulla causa possit ipsam producere, aut quod subiectum non sit capax ipsius: ergo ad aliquid ex natura incorruptibili.

Probatur conclusio: quia illa corruptio possit fieri a Deo miraculo, sicut fieret corruptio eorum facta homi-
dierno die.

Confirmatur: quia ex eo, quod habetur in Scriptura Dæmones, & animas damnatorum comburi & torqueri ab igne, non sequitur, quod aut Angeli aut animæ sint ex natura sua combustibiles ab igne aut etiam receptui caloris aut illius qualitatis materialis ab igne producibilis: nec sequitur, quod ignis sit ex natura sua combustius eorum, omnes enim fatentur, aut eos nulla ratione pati posse physice ab igne, ut tenent Scotistæ; aut si possint ab eo physice pati, non tam virtute naturæ ignis, sed propter elevationem aliquam supernaturem eius: ergo quamvis habeatur in Scriptura, quod cælum sit corruptibile aliquando, non sequitur inde quod sit corruptibile: ex natura sua, aut quod possit aliquod agens creatum aut etiam increatum secundum potentiam ordinariam ipsum corruptere.

Confirmatur secundo, quia id quod fit magis ordinariæ, & sibi potius deberet dici fieri naturaliter & secundum potentiam ordinariam, quam quod sit semel tantum: sed combustio damnatorum sit singulis diebus, & corruptio illa, si fieri, non fieri inquam nisi semel tantum: ergo si illa non dicatur fieri naturaliter, nec hæc etiam debet dici fieri naturaliter, nisi id constet ex alio capite, quam ex eo quod aliquando constet esse futura.

Confirmatur tertio, habetur in Scriptura futuram resurrectionem mortuorum, homines viuunt intuite, & beatifice Deum; tamen non inde sequitur alterutrum ex his futurum naturaliter: ergo ex eo, quod diceretur cælos corruptibile, non sequitur id futurum naturaliter.

Probatur secundo: mutatione aliquius rei facta in uno instanti aut tempore; in quo non est dispositio aliqua noua

De Cœlo,

ad illam, aut applicatio villarum causarum naturalium, que ante non fuit, quando non erat illa mutatione, non debet conscribi naturæ, sed supernaturalis ac extraordinaria: aut si sit naturalis, debet conscribi supernaturale, quod ante non fuisse: sed non est verisimile villam dispositionem aut applicationem causarum naturalium futuram in, aut post diem Iudicij, quæ exigeret corruptionem Cœlorum physice, que dispositio aut applicatio non fuit antecedenter aliquando in decursu tot anno um, quo præcesserunt à condito mundo: ergo non est dicendum, quod illa corruptione oriatur tum naturaliter, aut ex natura Cœlorum, aut ex auctiuitate causarum secundarum, aut ex concursu ordinario physico Dei, quem præstare debet secundum legem ordinariam iuxta exigentiam causarum secundarum; aut si id dicatur, deberet dici, quod miraculum sit, non præcessisse eam corruptionem antecedenter.

Confirmatur: inde colligi potest miraculum esse, quod ignis applicatus non comburat stupam dispositam, quia petit ex natura sua talem concursum; & inde hoc colligi potest, quia semper solet comburere sic applicatus, nisi in casu aliquo rarissimo: & inde colligi potest, quod annihilationis Angeli esset miraculosa si fieret hodie, quia si cœnaturaliter fieret, deberet fieri ante, cu non sit maior ratio, cur fieret hodie quam ante: ergo quandoque tem cælum ex natura sua patet conservari usque ad diem Iudicij, & non negetur ipsi concursus conservatiuum, nisi semel tantum; nec maior ratio sit ex natura physica sua, aut aliarum rerum, cur tum potius quam ante corrupti deberet, sequitur quod corruptio tum futura sit miraculosa, & consequenter ex ea non debet colligi, quod cælum sit ab intrinseco corruptibile naturaliter, aut etiam ab intrinseco.

Hinc manifeste patet, male colligere dictos authores, contra quos est conclusio, corruptibilitatem naturalem, sive intrinsecam sive extrinsecam Cœlorum, ex eo quod Scriptura, ac Patres dicant eos aliquando corruptibiles ac corrupti. Patet etiam male alios authores negare Cœlos corruptos de facto, ex eo quod inde sequetur Cœlos esse naturam sua corruptibiles naturaliter, quia quamvis corrupterentur aliquando, posset id contingere miraculose. Et sane id cœgruentius diceretur, quam quod fieret naturaliter si non esset a iudicium principium unde alterum colligeretur, quam ipsa actualis corruptio aliquando futura.

CONCLVSIO III.

38. *Cælum secundum se totum est naturaliter incorruptibile sic, ut supposita dispositione rerum, que est de facto, non possit naturaliter contingere, ut secundum se totum corruptatur.* Hanc credo debere esse communem omnium, propter eos, qui dicunt, quod aliquando naturaliter corruptetur.

Probatur autem manifeste: quia non possunt villæ causæ ex iis, quæ de facto productæ sunt applicari Cœlo sic, ut possint ipsum totum corruptere; neque enim possunt, manente hac rerum dispositione, applicari alio modo, quam de facto aliquando applicari possint: ergo cum de facto non potuerint corruptere villam notabilem partem Cœlorum decursu tot mille annorum, non potest fieri ut inquam sint applicandæ sic, ut possint totum corruptere.

Confirmatur: quia de facto nec terra ipsa, nec aqua, nec mixta omnia possunt naturaliter quoad se totum corrupti: ergo multo minus potest cælum secundum se totum naturaliter corrupti.

CONCLVSIO IV.

*Probabilis est de facto Cælum non posse corrupti-
quod villam etiam partem sui: sed inde tamen præcise non se-
quitur quin quantum est ex natura sua sit corruptibile, & de fa-
cto non dentur aliqua causa secunda, que possint ipsum quo-
ad alias partes corruptere.* Hæc quoad primam partem est communissima inter eos, qui absolute cælos incorruptibiles vocant, & speciatim est contra eos authores qui dicunt de facto factas fuisse corruptiones in cælo quos authores sequitur expresse Camerarius qu. 24. n. 5. Secunda

Secunda pars est contra multos ex ijs, qui tenent pri-
mam partem, & ex eo, quod de facto non fuit facta tot
annis corruptio vilius partis cæli, coligunt illud ex na-
tura ius esse incorruptibile, & ex defactu virtutis natura-
lis, que posset ipsum quod vilam partem destruere.

39 *Prædicta prima pars*: si posset de facto corruptio
naturaliter per causas secundas vilias, possent de facto ap-
plicari tales causæ: si posset corruptio naturaliter applicari, ve-
risimile an potius certum est quod tot annorum decursu
ali quando applicarentur ergo si posset applicari aliquando
tunc a plicare, que enim appareat quod modo villa
cauæ naturaliter de novo applicari possent ad corruptio-
ne in cælo, que aliquando non sint applicatae: ed non sunt
hæc tamen applicatae tales causaæ: go non possunt natura-
liter applicari. Præbatur sibi sumptu quo a alias de fa-
to essent corruptiones factæ in cælo quod est falsum, tunc
quia nulla proſus experientia habetur quod sint factæ tal-
es corruptiones, sed potius quod non ad experientiam &
rationem apparet contrarium, ut patet ex solutione ex-
perientiarum, & rationum, quibus mouentur aduersarij:
tum etiam, quia communis sententia Patrum, Theologorum & Peripateticorum tener oppositum.

Probatum alijs hanc pri nam patet: quia si posset destruere,
de facto destrueretur, quoad alias partes cælum Lunæ
per elementum ignis sibi contriguum, imo quoad multas
& notabilis partes: quod est contra experientiam.

Hæc probatio non valeat, non solum, quia incertum est,
an elementum ignis sit in concauæ Luna de quo suo lo-
co; sed etiam, quia quævis est, adhuc posset cō ingere
quod non posset distare cælo sicut nec potest destruere
cineres, & sicut non destruit aer in sibi vicinum, quod ad
vili non notabilem patet; & hoc vel ex eo, quod non pos-
set destruere qualitates conaturales cæli, licet alia ag-
tia possent si applicatae fuissent: vel ex eo, quod sit valid-
arus in eo loco, ac parvus propter aeternus, & quod
cælum possit facile eius actiuitati resistere.

Non obstante 40 *Probatum secunda pars*: quia posset esse incorrup-
tibile de facto ex eo, quod de facto non posset ap-
plicari illi aliqua causa, quæ alias sunt corruptiva ipsius
si applicaretur ergo ex eo, quod de facto non posset corrup-
tibile non equum quod ex se sit incorruptibile, aut quod non
lit aliqua causa, quæ posset corrupere, si esset applicata.
Contra naturam quia illa pars terre, que est vicina centro
terre, non potest corrupere naturaliter cæla corruptiva, quævis
illa pars ex se sit causa rationis ac partes alia terre, que
ex se corrumpitur, atque adeo ex se posset corrupere, & quæ
vis detur causa corruptiva ipsius, si applicaretur ergo ex
eo, quod de facto Cælum non posset corrupere quoad viliæ
partem, non sequitur quin ex natura sua sit corrupibile.

41 *Obiectio prima*: Virtus finita nequit persistere in infinito
tempore: sed virtus cælorum est finita: ergo nequit per-
sistere in infinito tempore, & consequenter debet esse ex
natura sua aliquando corruptibile.

Hoc argumentum propter proponi etiam contra prece-
denter conclusionem, & si valeret probaret Angelum ac
animas rationales posse naturaliter annihilari, quia na-
turaliter nequirit se per persistere: unde nego antecedens:
quaenam ratione potest periculare duobus diebus, posset
in infinitis, & debet naturaliter nisi sit aliqua ratio dispa-
titatis, cur tot diebus confiteretur potius, quam tot alijs.

Obiectio secunda, quod contrarias subit motiones, si agi-
tur ac labet a cœlo; si hæc cœlestes contrarias subiungant
motiones, non tenent enim ab Oriente ad Occidentem, &
è conuerso.

Respondeo negando maiorem nisi ex illis cœtrariis mutatio-
nibus sequatur, quod perdat dispositiones conseruatiuas:
42 *Obiectio tertio*, & est fundamentum potissimum op-
positæ tentiæ: de facto visæ sunt mutationes substan-
tiales in cœlo, quæ salutari non possunt absque corruptio-
ne aliquarum partium cœli: visæ enim sunt in ipso nouæ
stelle, tum olim tempore Hipparchi; tum nostra ètate
anno 1571, & anno 1600, ac 1604, quin & S. Angust. ex
Varro refert stellam Veneris mutasse colorem, magni-
tudinem, & cursum.

Respondetur communiter, negando antecedens cum
sua probatione: ad illas tamen experientias dicunt aliqui
illas non fuisse veras stellas, sed cometas productos
infra cælum Lunæ.

Sed contra, quia Stella visa anno 1572, in signo Cassio-
peæ semper tentit: unde situm, ac distantiæ cū stellis
fixis in remotissimis mundi partibus, quod nūquam accedit Cometæ. *Deinde* qua ratione per sua instrumenta Astrologi cognoscunt villam stellam esse alia alti rem, con-
gouerunt illam stellam supra Lunam fuisse, unde non
potest dici, quod fuerit intra Lunam.

Alij dicunt illam stellam villam in Cassiopea (& idem
de reliquis dicendum) non fuisse nouam, sed antiquam
que tamen non poterat ante videri propter paruitatem,
potuisse vero tum propter ingentem expirationum terre-
stium copiam, quæ viguit eo tempore.

Contra, quia preterquam quod gratis afferatur tantam
multitudinem expirationum fuisse tum, quæ nunquam
ante fuit nec posset: & quod non posset dari villa causa na-
turalis, unde id oriri posset: adhuc qua ratione posset de-
serui, & vt videretur illa stella, quæ ante non poterat vide-
ri cum tanta claritate, debe et etiam deseruire, vt aliae
stelle clarae & magnæ viderentur: at hoc est falsum, er-
go & illud.

43 *Respondetur ergo aliter* primo negando antecedens
cum sua probatione, & dicendo, quod illæ stellæ potue-
rint produci a Deo in cælo sine destructione vilius partis
ipsius, ponendo scilicet illas penetratim in aliqua parte ipsius.
Deinde de posset fieri quod non fuit tum viliæ substantia
producta a Deo, sed quod producebat tamen lucis in aliqua
parte Cæli, quantum sufficeret, vt appareat et instar stellæ.

Respondetur secundo distinguendo antecedens: quæ non
possent fieri absque corruptione aliquarum cœli partium,
quaenam si re naturaliter, nego antecedens: quæ fieret na-
turaliter aut supernaturaliter, concedo antecedens, & nego
consequentialia: quia ex eo, quod corrumpitur cælum
quoad a iwas partibus de facto supernaturaliter & mira-
culare, non sequitur quod posset corrumpi naturaliter,
quoad villam partem, ut est evidens.

44 *Concessum* ad duas responsiones, recurrentem est
ad Deum, tanquam ad authorem extra divinum & mi-
raculorum illarum stellarum: sed hoc non est philosophi-
cum, quoties potest alii absque inconvenienti, quo-
modo produci possint naturaliter potest autem assignari
absque inconvenienti, quoniam fieret nūtu aliter, si di-
catur cælum esse corruptibile, quoad alias partes: er-
go non sunt bona responsiones.

45 *Respondeo* concedend maiorem, quemadmodum
recurrevit ad ipsum, & inquam ad causam illius stellæ quæ
Magos perduxerit ad Præceptum, in quo Christus natus est:
nego autem minorem pro secunda parte: quia quamvis
Cælum esset naturaliter corruptibile, secundum alias
partes, non apparet quoniam naturaliter illæ stellæ pro-
ducerentur in ipso neque enim ex cogitari potest aliquæ
applicatio particularis cœlularum illarum, quæ fieret tum,
& conserueretur tanto tempore, quanto duravit illa stella,
& non quam ante, nec post facta fuit: & sane uto ipsos
Cometas generatos sub Luna in ære corruptibili, non
produci naturaliter, & tandem rationem, tamen fieri pos-
sunt, ut est utrumque fieri.

Conformatur hoc quia Cometa huiusmodi semper pos-
tendit aliquos: tamen futuros ergo non potest ipso oru-
productio bene refundi in causas secundas, quæ igitur
futuram in talium cœlum, & cœlum, unde sine dubio melius
ad Deum ipsum recurrit quam ad eorum authorem.
& ita tenet Combricensis, Ruinus, Arriaga, & alij.

CONCLUSIO VLTIMA.

46 *Probabilis* est cœlos esse ex natura sua quoad omnem
partem incorruptibile naturaliter. Hæc est communior &
probabilior, ut est cœlos esse ex natura incorruptibile
sunt quia ad pulchritudinem maiorem vniuersitatem
speculari sine dubio, quod sunt in ipso corpora incorrup-
tibilia naturaliter: tum quia nihil arguit oppositum, tum
denique, quia id confirmans est sanctis Patribus citatis
proterta tentatio, quibus in hoc non adteratur alij Pâ-
tres citati pro prima tentatio. Nam quamvis dicat Cœlos
corrumperdos, non inde sequitur eos velle, quod sunt
naturaliter.

planetam motu tam regulari ac recto, & id omnino ingenere videatur exigere attentionem.

51 *Respondeo* hanc probationem non vrgere eos qui dicent Cælum esse totaliter solidum quoad illam partem, in qua sunt stelle fixæ, & etiam quoad reliquas partes præter Canales illos, in quibus mouerentur Planetæ; si enim hi canales essent repleti corpore fluido, facile mouerentur Planetarum esse possent uniformes, nec Cælum totum quoad omnes partes esset solidum.

Deinde, quidquid sit, an possit motus tam uniformis fieri per corpus fluidum tam ingens virtute creata, et invenientia Dei virtute fieri posse nemo dubitat; unde ergo certum est quod non mouentur ab ipso Deo immedia stelle per Cælum? *Rursum* quamvis difficile sit ut ministerio Angelico motus ille ita gubernaretur per corpus fluidum, tamen non constat aliquo argumento certo, quin ita fieri possit.

Argumenta pro fluiditate soluuntur.

52 Iam veniamus ad argumenta probantia Cælos esse fluidos. Primum est ex autoritate Patrum, qui videtur dicere Cælos non moueri, sed altra, & hæc in Cælis non esse fixa, sed posita. Ita *Iustinus Martyr*, *Eusebius Emilianus*, *Gregorius Nyssenus*, *Chrysostomus*, & alij quos citat *Camerarius*, & *Arriaga*: sed hoc non esset verum, si Cæli essent solidi: ergo sunt fluidi.

Respondeo negando in norem, possent enim altra in Cælis solidis immotis moueri, modo in illis reperirentur canales, qui vel vacui essent vel pleni substantia aliqua fluida, & si in a mouerentur non essent fixa in Cælis: sed non est adeo certum, quin possint in Cælo dari canales alterutro ex his modis.

Deinde sic possint moueri, & non esse fixa in Cælis, si penetrarentur Cælos, nec adeo certum est quin penetrare possint ipsos, sive ex natura sua, sive ex dispositione Divina ad bonum vniuersi.

Probatu secundo: non possunt commode cum solidi: at Cælorum explicari omnes mutationes, quæ cernuntur in motibus Planetarum, qui nunc vicinus nunc remotius se habent: ad inicium, nunc proprius ad terram, nunc a terra: altius apparent.

Respondeo negando sequelam: quia possent saluari per canales, in quibus essent, vel non essent corpora fluida, vel per penetrationem, ut paulo ante dixi.

Probatu iam quod sunt partim solidi, partim fluidi; quia alias non possint saluari commode motus Planetarum absque multiplicatione magna Cælorum, aut vacuo, aut penetratione: sed nec illa multiplicatio nec vacuum nec penetratio admitti debet: ergo dicendum est Cælos esse partim solidi, partim fluidi.

Respondeo negando minorem, quantum ad hoc quod non constat certio, quin minor sit falsa quoad quamcumque partem eius.

CONCLUSIO II.

53 *Probabilis* est Cælos non esse totaliter fluidos, etiam quoad illam partem, in qua sunt Planetæ. Hæc est expressio contra *Camerarium*, & *Arriagam*.

Probatu: *Probabilis* est Deum non mouere immedia te Planetas, sed adhuc adhibere ministerium Angelicū, nisi astra ex natura sua habeant virtutem mouendi se: sed si astra, sive a se, sive ab Angelis moueantur, est omnino valde difficile quod modo possint moueri tam uniformiter per corpus fluidum: ergo si possum ex cogitatione alius modus facilioris, id modus *probabilis* censendum est: sed facilius moueri possunt cum ille a uniformitate, si Cæli dicantur australiter solidi ac multiplicati, aut quoad partem solidi, ac quoad partem fluidi: ergo *probabilis* est quod non sunt totaliter fluidi, etiam quoad partem correspondensem omnibus Planetis.

54 *Obiectio* pro *Camerario* loca Patrum asserentium stellas non esse fixas in Cælo sed essent, si Cæli non essent fluidi, neque enim alias possent moueri per Cælum, saltem Cælis immotis.

Respondeo negando minorem, quia possent moueri per canales aut vacuos, aut plenos corpore fluido, aut penetrando Cælos.

Dices non esse probabile quod astra possint penetrare Cælum, nec etiam quod detur in Cælo vacuum: ergo.

Respondeo, si non sit id probabile, tum dicendum quod astra mouentur per canales repletos corpore fluido, unde nego consequiam. An autem id sit probabile necne, postea dicam.

Obiectio pro *Arriaga*. Si Cælum Planetarum non esset liquidum, quoties moueretur quilibet Planeta, deberet ingens machina totius Cæli, in quo esset moueri: sed hoc videtur inconveniens: ergo non est dicendum.

Respondeo negando sequelam, quia possit in ipso moueri Planeta per loca sive vacua, sive repletæ corpore fluido, sive per penetrationem.

Respondeo secundo negando minorem, de quo postea iteum numero 63.

CONCLUSIO III.

55 *Probabilis* est Cælum esse totaliter solidum, quoad omnes partes. Hæc est communissima sententia, eamque supponit Doctor in 2.d.14.9. in cuius commentario magnam partem doctrinæ huius antea tradidi. Est utem contra *Camerarium*, & *Arriagam* & ceteros authores trium primarum sententiarum.

Probatur primo, illa ipsa communis sententia auctoritate, à qua absque ratione videnti, qualis assignari nequit non est recendendum, præsertim cum Sancti Patres apud *Tannerum* tom. 1. de creatione mundi questione 3. dub. 2. citati magis clare insinuat hoc, quam oppositum, ut ipsi semet *Arriaga* fateretur.

Probatur secundo: si dicantur cæli esse solidi, quoad omnem partem, Planeta poterunt moueri ab Angelo assistente, quin ipse met Angelus cum ipsis moueri debeat motum veloci ac ingenti. Si autem dicatur esse vel totaliter vel quoad partem fluidum, non poterit, neque enim motu locali potest mouere Angelus corpus a se distans, ut communiter tenetur.

Dices, posse Angelum mouere astrum per impulsum, quo impulsu' moubitur Angelo distare antequam peruenient iterum ad ipsum Angelum. Fatoe, hoc posse dici, sed tam ingeris impulsus, quo corpus tam magnum per tantum spatum moueat, non est facile concedendus absque necessitate, qualis non est hic.

Obiectio pro *Camerario*, quod stelle non mouerentur Cælis immotis, & quod essent fixæ in Cælo, cuius contrarium insinuat a Patribus.

Respondeo negando sequelam: quia possunt moueri per canales vacuos, aut penetrationem. Alia *Responso* datur questione sequenti: hæc sufficit ad defendendam hanc conclusionem, prout iacet contra hanc obiectionem, & aliam supra positam ex *Arriago*, nempe, quod si queretur maximam partem cæli moueri debere ut moueretur vicinus Planeta longe minoris quantitatis: negatur enim sequela ob rationem iam datam.

QVÆSTIO VI.

Quot sunt Cæli ac Astra.

56 *D*uo sunt genera astrorum, unum eorum, quæ vocantur errantia, seu erratica, quæ scilicet inter se non tenent semper eandem distantiam: aliud eorum, quæ vocantur fixa, quæ scilicet eandem inter se distantiam tenent per tenent. Priora illa vocantur etiæ *Planete*, & sunt septem tantum, colligunturque ab *Astrologis* clarissima experientia: & quantum ad *Solem* & *Lunam*, nemo est qui non videat ea dari, ac huiusmodi esse. Hi septem Planeta appellantur: primus nobis vicinus *Luna*; secundus *Mercurius*; terius *Venus*; quartus *Sol*; quintus *Mars*; sextus *Jupiter*; septimus *Saturnus*: & hunc ipsum ordinem eos inter se tenere tenent *Astrologi* communiter, qui bus in sua arte credendū, quoties nihil haberur in contrarium. Hic autem Planeta unum ordo comprehendit hoc versu, quem memorie inuandæ causa hic subiungere placuit.

Saturnus prior est, hinc *Jupiter*; inde *Gradinus*, Post sequitur *Phabus*; *Cypria* quinta *Venus*:

Mercurius sextus, *verum* inuova, & ultima *Luna* est.

Sed & comprehensus est ab alio hoc unico carmine.

Post sim sim sequitur, proxima *Luna* subest.

Prima

Prima sententia quantum ad numerum Cœlorum, est unicum tantum esse cœlum, in quo omnes stellæ sint. Ita omnes, qui tenent cœlos esse totaliter fluidos, aut partim fluidos & partim solidos; & etiam iij, qui putant astra errantia moueri in cœlo per canales vacuos aut per penetrationem.

Adiutendum autem, hos authores non negare dari alios cœlos, nempe Empyreum ac aëreum; sed negant solummodo dari plures cœlos, in quibus stellæ aliqua sint.

Secunda sententia est dari plures cœlos, in quibus sint stellæ, & ex his aliqui nimium multipli cant Cœlum numerum, afferentes tot esse cœlos distinctos, quot sunt stellæ tam fixæ quam errantes; alij vero stellas fixas omnes collocant in uno cœlo, & assignant cuilibet Planeta cœlum suum.

CONCLV SIO I.

Dantur plures. 57 *Absolute, & simpliciter plures cœli sunt adi utendit Hæc apud Catholicos est extra controveriam.*

Probatur aperte ex Scriptura psal. 148. Laudate eum Cœli Cœlorum (id est omnes cœli) & omnia, quæ per Cœlos sunt. Ad Ephes. 4. Ascendit super Cœlos Cœlum, Deinde Paulus Apostolus asserit se raptum fuisse ad tertium Cœlam: ergo dantur tres Cœli. Nec hanc conclusionem, ut dixi, negant authores Catholici primæ sententie, qui solum volant non dari plures Cœlos, in quibus sint Cœle.

CONCLV SIO II.

Dantur octo cœli, in quibus sunt stellæ, non vero plures. Hec est communissima cum doctore in 2. d. 14. q. 4. contra authores primæ sententie, & contra eos qui pro multiplicacione stellarum multiplicant Cœlos.

Probatur secunda pars, in qua est minor difficultas: quia omnes stelle fixæ possunt ponit in uno cœlo, nec ex motibus earum, aut alia ratione aut experientia illa constat quod sint in cœlis distincti: ergo gratias multiplicantur cœli pro illa/um multitudine: nec hæc pars indiget alia probatione.

Probatur prima pars: quia nul'us ex Planetis potest esse in eodem cœlo cum alio Planeta, aut stellis fixis: ergo quilibet ex Planetis habet cœlum proprium distinctum, & consequenter sunt septem cœli co respontentes septem Planetis, & præterea aliud cœlum correspondens stellis fixis. Probatur antecedens; quia si esset in eodem cœlo cum vlo alio Planeta aut cū stellis fixis, semper haberet eandem distantiam cum aliis Planetis aut stellis fixis, nisi vel penetraret cœlos, vel pars aliqua cœli esset fluida; vel certe daretur in cœlo canales vacui in quibus moueretur: sed neutrum ex his dici potest: ergo nullus Planetarum potest esse in eodem cœlo cum aliis Planetis aut stellis fixis. *Probatur minor quoad primam partem*, nempe quod non debeat dici quod astra errantia moueantur in cœlo penetrando ipsum, prout asseruerunt aliqui antiqui, quos sequitur Petrus Ioannis Pronenialis quodl. 3. q. 7. Probatur inquam minor quoad hanc partem: quia quantitas est impenetrabilis naturaliter, ergo naturaliter loquendo astra non possunt sic moueri in cœlo: nec dicendum est, quod supernaturaliter ac miraculose ita moueantur, quia non est recurrendum ad tam continuum miraculum absque necessitate.

59 *Contra hanc communem probationem proposui tres replicas in commentario ad prædictam questionem Scotti; quarum præcipua est, quod non adeo conitatur cœlos habere quantitatem, præsertim in sententia, quæ mihi quantum ad rationem probabilissima est, quod scilicet cœlum sit corpus physice simplex: nam communiter quantitas dicitur proprietas materiae, & hoc intelligitur communius de materia prima: ergo cum in illa sententia non constaret cœlum materia, non deberet habere quantitatem. Nec refert quod habeat partem extra partem, quia hoc posset habere absque quantitate in nostra, & communiori iam sententia, asserente extensionem entitatis: non haberi formaliter à quantitate, nec ita quin maneret in nostra substantia, quāmvis separaretur quantitas: de quo in Prædicamento Quantitatis.*

Confirmatur hæc replica: quia secundum communem

sententiam Cœli non sunt calidi formaliter loquendo: sed certe si haberent quantitatem præsertim eiudem specie cum quantitate nostra, difficulter posset defendi, quod non esset sic calidum, vt patet ex dictis supra ergo vt defendatur non esse sic calidum deber dici quod non sit quantum. *Et si dicas*, quod possit esse quantum quantitate disti. & speciei à sublunari, quin esset calidum formaliter, quia natura talis quantitatis non esset esse receptuum qualitatum primarum, sicut est quantitas nostra sublunaris: *codem modo posset dici*, quod non esset illa quantitas impenetrabilis, licet nostra sit.

60 *Melius ergo probatur illa prima pars minoris*: quia si cœli essent hoc modo penetrabiles: eadem difficultas esset in modo quo mouerentur astra per ipsos ac si essent fluidi; unde cum propter illam difficultatem sup adictum sit Cœlos non constare partibus fluidis, per quos mouerentur astra, debet consequenter dici, quod astra non moueantur per ipsos mediante penetratione.

Probatur eadem minor quoad secundam partem: quia non datur tales partes fluidæ in cœlo, vt probatum est questione precedenti.

Probatur minor quoad tertiam partem, quæ est contra Huiusmodi hinc, non purum absurdum esse, concedere vacuum in cœlo, quia præterquam quod absque necessitate in genere non debet, contra torreitem authorum ferre omnium ad nocti huiusmodi vacuum, adhuc contra est, quod astra non possint per canales vacuos moueri magis quam per canales plenos substantias fluidas, absque eo, quod Angelus assistens comitaretur ipsum: sed inconveniens videtur, quod Angelus, tam perpetuo debeat localiter moueri tanta velocitate ac per tantum spatum, si potest solum luari commode qua alia ratione alium mouere: potest autem si dicatur, quod habeat cœlum sibi proprium, & quod in ueste tur eodem motu, quo mouetur illud cœlum.

61 *Objicitur primo*, non sunt multipli canda entia sine necessitate, sed non est necessitas multiplicandi cœlos, ergo. *Probatur minor*: quia ideo multiplicaretur quia a ipsis non possent saluari difformes astrorum motus: sed possent per quamcumque viam ex tribus a signatis in minoriter non est necessitas multiplicandi illos.

Responde negando minorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: quia alias non possent quæ bene salvare, & rationabiliter, ac per multiplicationem cœlorum, concedo maiorem: quia alias non possent salvare in vlo modo, nego maiorem: & similiter distinguo minorem: possent absolute, & simpliciter, concedo: possent quæ bene ac rationabiliter, nego minorem, & consequentiam.

Obicitur secundo Chrysostomum homil. 4. in Genesim: quomodo inquit, dicunt aliqui factos multos cœlos: non ex Diuina scriptura hoc dicerunt, sed ex suis opinionibus, ut ita dicam, impelluntur.

Confirmatur: quia si darentur plures cœli, quorum motus stellæ moventur, vt asservimus in conclusione, stelle essent fixe in cœlo, contra eundem Chrysostomum homil. 6. & 13, in Genesim: *Abi vi cogitamus Deum affixisse cœlo astram, cernimus namque ea moueri, & de uno loco in alterum transferri.*

Deinde sequeretur non astra solum, sed cœlos moueri contra eundem homil. 12, ad Populum Antiochenum: ubi ait Cœlum esse fixum & immobile, Solem vero & reliqua astra in ipso circumului continuo.

Confirmatur secundo: quia ex modo loquendi Scriptura de Astris, colligitur illa moueri, non vero cœlos, vt patet Ioh. 10. *Sol contra Gabaon non moueris, & Luna contra vallem Aeron; stet in quiete Sol & Luna. Stetique Sol in medio Cœli, & non sustinuit occumbere.* Hæc obiectione cum his confirmationibus est fundamentum Camerarii.

62 *Reffundatur Chrysostomum* else explicandum ipsi Camerario, qui fatetur tres dari cœlos ex D. P. ulo id asserente: quod tamē esset falsum, si non darentur plures cœli. Quare sicut ipse explicat illam loquii de pluribus cœlis stellatis, cum tamē ipse absolute neget plures cœlos, ita debet permittere nobis adiungere alia explicacionem. Itaque dico Chrysostomum tantum velle, ultra aggregatum ex omnibus cœlis, in quibus videmus stellas tam

tam fixas, quam errantes, non esse alios stellatos, qui colligi possint ex Scriptura, aut ratione vllazatque adeo, qui eos vller aiserere, cu ad hoc non nisi propria imaginatione absque fundamento sufficienti, impelli. Cum hoc autem stat, quod in hoc ipso aggregato ex omnibus his Cælis, in quibus cernimus Stellas, sint plures Cæli sibi inuicem subordinati. Et sane quemadmodum amplum aliquius Principis Palatum includens plures domos inter se discontinuas, vocatur tamen communiter una domus; ita aggregatum ex omnibus his Cælis vocari potest unum Cælum propero dinem, quem habent inter se.

Ad confirmationem respondere, distinguendo antecedens quod primam partem: essent ita fixæ in Cælo, ut non possint moueri, nego antecedens; id enim est contra experientiam, ita essent fixæ, ut possint tamen moueri, concedo antecedens, sed nego id eis contra Chrysostomum.

Ad secundam partem respondere, eatenus Cælum dici esse immobile, quatenus totum Cælum nuquam relinquit locum totalem suum; non vero quatenus in eodem loco non moueat circuliter, & in hoc distinguetur mobilitas Cæli à mobilitate astrorum, quia astra mouentur totaliter extra locum suum.

Ad secundam confirmationem nego id colligi ex Scriptura: quāmis enim dicas Solem stetisse, non inde sequitur, quod Cælum etiam Solis non stetet; & data ope a fecit mentionem de statione Solis potius, quam de statione Cæli, tum quia illa erat magis sensibilis tum quia erat statio, ratione cuius non mutauit locum to alienum, quem alias mutaret; statio vero Cæli non erat talis, quia non mutaret alias locum totalem, licet mutaretur in illo loco totali circulariter.

63 Obiectio tertio ex Arriaga: si quilibet Planeta haberet Cælum suum, sequetur, quod moueri deberet ad hoc, ut Planeta moueretur, & ita tamen gens machina Cæli septimi, quod magis, excedit Saturnum in eo positum quā guttam maiis excedit totus Oceanus, moueri deberet, ut moueretur Saturnus: sed videtur alienum à sapientia diuina ordinare, ut res tam magna mouentur ad solum finem, ut res tam exigua mouentur, sicut si quis ordinaret, ut totus Oceanus moueri deberet in ordine ad mouendam vnam guttulam in eo contentam.

Respondetur concedendo sequelam maioris, & negando minorem, præsternim quando alias res illa minor tam commode moueri non posset à causa secundis, nisi moueat motu rei maioris, ut contingit in proposito ex fundamentis conclusionis. Quod si gutta Oceani non posset moueri commode quia totus Oceanus moueretur, prædictissime ordinaretur motus Oceani ad hoc, ut moueretur illa gutta, quando motus guttae esset necessarius, aut utilis vniuerso.

Confirmatur efficaciter: quia non esset magis alienum à prudenter diuina ordinare motum machinæ illius grandis, ut moueat stella in eo fixa, quam ordinare rem tam grandem, ut in ea moueretur res tam parua, præsternim cum posset moueri absque illa machina, supra scilicet alios Cælos inferiores: ergo sicut non obstante hoc fecit in machina illam grandem in ordine ad hoc, etiam poterat eo non obstante ordinare motum illius, ut moueretur res illa parua.

Deinde posset fieri, quod motus illæ Cæli non haberet pro fine solo motum stellæ sive, sed quod alium vnum haberet, nobis quidem ignotum, sed vniuerso vnde vnde hoc autem supposito deberet moueri ad illum alium finem, & consequenter melius ordinaretur, ut tam ipsum, quam stella vno moueretur, quā dupliici distinetio.

64 Obiectio quarto ex Averroa q. 32: scilicet si possent commode moueri stellæ errantes, quāmis non multiplicaretur Cæli integræ, modo multiplicarentur in Cælo zonæ quædam; seu facie prægrandes inclusæ in concavitatibus correspondentibus in ipso vno Cælo, in quo sunt stellæ fixæ: ergo non sunt multiplicandi Cæli pro multiplicazione Planatarum, sed sufficit multiplicare tales partes Cæli.

Respondeo primo, eos qui multiplicant Cælos, non curare, an Cæli isti sint integracorpora rotunda ex omni parte, sed sufficiere ipsis, eorumque intento illam multiplicationem partium, quam concedit Averroa. Vnde fru-

stra hoc argumento conatur infringere communem sententiam de Cælorum multiplicitate.

Respondeo secundo, & quicq; facile posse multiplicari integræ Cælos, ac fascias illas vnde cum communis sententia, ut ipse supponit, ita sentiat, non est recedendum ab illa absque urgenti aliqua ratione, aut auctoritate, qualem non afferit pro le hic Author.

CONCLVSI O I.

65 Præter hos oīto Cælos non est necesse ponere alios ^{Præter} Cælos mobiles nec immobiles præter Cælum Empyreum ^{oīto Cælo}, quod etiam ponendū est sicut & aer, qui nomine Cælum ^{los &c.} Empyreum appellatus venit. Hanc conclusionem colligo ex Doctori, quatenus tractando de numero Cælorum mobiliū, non nisi oīto Cælorum mentionem facit, etiam expresse ^{uni aīle.} plures. net Arriaga, & probabile censet Amicus hic cōtra Cominbricenses, qui duos alios Cælos mobiles, vnum, quod vocant primum mobile, supra Cælum stellarum fixarum collocatum, & alterum supra ipsum, glaciale appellatū ponunt, pro qua sententia plures alios auctores citat Amicus, qui etiam ob auctoritatem Astrologorum eam putat probabilem.

Probatur præmā pars conclusionis, quod scilicet non dentur plures Cæli mobiles quam oīto: quia non est fundatum sufficiens ad plures Cælos mobiles ponendos: ergo non sunt ponendū iuxta vulgatum axioma, quod non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Probatur antecedens quia fundamentum ponendi Cælum nonum, quod vocat auctores oppositæ sententie primum mobile, est quod obseruatum sit Cælum sydereum, in quo scilicet sunt stellæ fixæ, non solū moueri ab oriente ad occidente, sed ab occidente etiam ad orientem motu retrogrado, quo non consicitur nisi vnius gradus in centum annis, qui motus non posset ipsi conuenire ex se, nisi quatenus moueretur motu aliquo cæli superioris, quod totali motu moueretur: ergo datur cælum alii superioris cælo sydereo.

Rursus obseruauerunt alium motum trepidationis in eodem cælo sydereo, qui non posset ipsi conuenire nec ratione motus sui nec ratione motus cæli noni, à quo habet moueri retrograde ab occidente ad orientem: ergo debet poni aliud cælum decimum, quod totali motu mouetur per se, & propter ea vocatur Chrystallinum, aquæ & glaciale: hoc autem cælum putat esse nonum ordine, & precedens cælum esse ultimum omnium cælorum mobilem, ac propter ea primum mobile.

Sed haec fundamenta non sunt sufficientia: nam non apparet quo modo motus tam tardus, quo non conficeretur nisi vnius gradus centum annis, aduerti posse: & præter ea posset commodissime fieri, sicut & ille motus trepidationis ab Angelo assistente, ac monente cælum absque intermissione aliorum duorum cælorum: ergo non est sufficientis fundamentum afferendi illos duos cælos mobiles.

66 Probatur conclusio, quoad illam partem, qua negat alios cælos mobiles præter Empyreum, simili argumento: qui non est fundamentum aliquid vnde colligantur, & si absque fundamento posset quis afferere aliquos cælos, posset centum alios mobiles ac totidem immobiles afferre: quod est absurdum.

Probatur conclusio, quatenus afferit cælum Empyreum, cælum communis Theologorum sententia cum Magistro in empyreum 2. d. 2. ac D. Thoma 1 p. q. 66. tum etiam quia datur cælum, in quo Beati vident Deum, & in quo Christus post ascensionem sedet a deo deo, ut est de fide: sed illud vocamus Empyreum. Quod autem sit immobile ac propter ea distinctum a cælis mobilibus, patet ex eo quod non sit vlla ratione conueniens cælum, in quo resedit Beati, cotinuæ moueri, quia in eo B. ai etiam cotinuæ mouentur.

Additio hic obiectio, si cælum stellarum esset immobile, & præterea solidum secundum eam partem in qua resident stellæ fixæ, ut aliqui existimat, non esse necessarium, ut daretur cælum Empyreum distinctum ab ipso, quia illud ipsum cælum posset sufficere Beatis quantum ad partem superiorum eius, quæ posset esse tam magna quam de fato est cælum Empyreum. Dicitur autem hoc cælum Empyreum, id est igneum, non quod cælum sit nimis calidum, sed ob nimiam lucem, qua perfunditur.

Quæst.

Quæres, si habet tantum lucis, cur non videtur? Responde, vel quia à parte exteriori aut est opacum, aut non est tam lucidum; vel quia superficies extima seu conuexa vltimi celi impedit transmissionem lucis ab illo ad nos; vel quia Deus aliqua alia via procurat, ne videatur à peccatoribus in hac vita.

67 Hic solet discurreti de Epycylis, & aliis Cœli excentricis, & concentricis; ex quibus supponunt Astrologi componi cœlos Planetarum propter diuersas mutationes, quas obseruant in motibus Planetarum: sed quia res est dependens ab obseruationibus huiusmodi, & facilius capi potest experimentaliter directione peritorum in ea facultate, quam discursu, non videbatur mihi hic vltius inherendus in ea: videri tamen potest Doctor supra & recentiores. Ex his habetur quantum sit numerus Stellarum & cœlorum, & quem ordinem inter se feruent. Restat aliquid addere de numero Stellarum fixarum, & de earum ac Planetaryarum magnitudine.

Quantus numerus Stellarum Itaque quantum ad numerum Stellarum fixarum, omnes Astronomi fatentur eas omnes numerari non posse; quia non apparent distinctæ semper, dicunt tamen illas, quæ quois anni tempore facile discerni possunt, esse mille vingt duas tantum, quas omnes in quadraginta octo constellationes rediguntur: per constitutionem autem intelligunt certum numerum Stellarum quendam inter se ordinem habentium, quo distinguuntur à quocumque alio Stellarum numero: Inter has constellationes principalem locum obtinent duodecim signa Zodiaci sive Celestia quorum primum est *Aries*, secundum *Taurus*, tertium *Gemini*, quartum *Cancer*, quintum *Leo*, sextum *Virgo*, septimum *Libra*, octauum *Scorpio*, nouum *Sagittarius*, decimum *Capricornus*, undecimum *Aquarius*, duodecimum *Pisces*: quæ his nominibus vocantur, vel quia effigiem præ se ferunt rerum, quatum ista sunt nomina, vel quia, dum Sol sub iis mouetur, actiones sunt in mundo inferiori nostro aliquo modo correspontentes natu iis Starum: verbi gratia, quia dum Sol est sub signo vel constellatione, quæ vocatur *Libra*, dies adæquantur nobis, istud signum vocatur *Libra*: similiter, quia quando Sol mouetur sub signo, quod vocatur *Virgo*, terra nimis caloribus adusta, nihil aut nisi parum parit, istud signum vocatur *Virgo*, & ita de ceteris.

Quantum autem ad magnitudinem Stellarum, respondeo varias fuisse circa hoc opiniones Philosophorum veterum, nam teste *Plutarcho lib. 2. de placitis Philosophorum c. 2. Stoici* Lunam terram maiorem esse, afferunt. *Parmenides* & *equalem* Soli. *Anaximander* decies nouies terram maiorem *Heraclitus* Solem ipsum magnitudine humani pedis terram maiorem esse existimat. *Anaximander* & *equalem* terræ, qui tamen putauit circulum, quo secundum ipsam fertur septies, & vigesies terram esse maiorem. *Stellas Firmamentum* quidam existimauit esse eiusdem magnitudinis, sed iniquales videri, quia quedam consistunt in intima parte crassitudinis sphæræ, quedam in supra, quedam in media. Verū haec priori scæculi errata correxere peritos Astronomi, tum ratione, tum artificiose suæ artis notatione. Itaque afferunt ex stellis fixis supra enumeratis minimam terram maiorem esse: illas autem omnes in sex classes dividunt magnitudine inter se distinctas; quarum *Prima* complectitur 15. stellas maximas, & splendidissimas quas vocant stellas primæ magnitudinis, & hærum quilibet terram superat centies, & septies. *Secunda* comprehendit 45. quæ dicuntur secundæ magnitudinis, & harum quilibet superat terram nonagesies. *Tertia* 208. quarum quilibet terram superat septuagesies & bis. *Quarta* habet 474. quarum quilibet terram superat quinquagies & quater, *Quinta* includit 227 ex quibus vñ quæque terram vincit magnitudine trigesies & nouies. *Sexta* habet 46. & earum singulæ continent magnitudinem terræ decies & octies. Præterea dicunt ex stellis errantibus *Saturnum* contineat magnitudinem terræ decies & nouies: *Iovem* nonagesies, & quinquies: *Martem* sexagesies, & paulo amplius: *Solem* centies & faxagesies sexies: sed stellam *Veneris* dicunt superari à terra septuagesies & ter. *Mercurium* quinquagies & bis. *Lunam* trigesies & nouies. Verum hæc omnia ma-

gis ex fide quam ratione aliqua certa corrigi posse censeo, ac propterea parum, aut nihil habere certitudinis.

QVÆSTIO VII.

Vixit omnes Cœli, & Astra different specie.

69 B Reuiter hæc quæstio exp dienda est, quia ob distatiam cœlorum à nobis, non nisi coniecturis pro maiori parte locus est, quæ ut plurimum incertissimæ sunt.

CONCLVSI O I.

Astra omnia tam fixa quam errantia à suis orbibus distinguuntur specie. Hæc est communis, & Probatur ex notabilis differentia, quæ apparet quoad speciem ex etiam bus distinguitur.

Confirmatur: quia major conuenientia apparet stellarum inter se quam cum cœlis: sed inter se distinguuntur species: & cœli & astra.

Confirmatur secundo: quia probabilius est cœlos inter se esse eiusdem speciei, ut postea dicemus: sed astra inter se non sunt eiusdem speciei: ergo non sunt eiusdem species cum cœlis.

CONCLVSI O II.

Omnes stellæ errantes sunt distinctæ speciei à se innicem & à stellæ fixis, & multæ etiam stellæ fixæ distinguuntur inter se speciei. Hæc etiam est communis.

Probatur quod primam partem ex notabilis diversitate stellæ que est inter effectus ab ipsis procedentes, quæ diversitas speciei colligitur experientia. Saturnus enim frigiditatem, & melancholiam; Mars siccitatem & bilem; V. nus languorem & Mercurius subilitatem influit: de Sole autem, & Luna manifesta apparet differentia.

Probatur secunda pars: quia alio modo influunt, quando sunt in una positione ad stellas fixas, quam in alia: quod fieri non deberet, si essent eiusdem speciei cum ipsis.

Probatur prima pars: quia Vr a minor trahit magnetem, quod aliis stellis non competit. Deinde si illæ stellæ non distingueretur specie, Planeta sub illis in vñ di positione non deberent producere dissimilis effectus illis, quos producunt in alia dispositione. Deinde, quâdoquidem varietas effectuum multorum in sublunaribus depender possum ab illis, est verisimilius, quod in ipsomet sit maxima varietas quoad speciem: ob quam rationem probabile puto quod omnes stellæ fixæ sint distinctæ speciei, quamvis non sit certum, quin aliquæ ex illis sint eiusdem speciei: & propterea data opera in conclusione dixi multæ stellæ fixæ, non vero omnes.

CONCLVSI O III.

70 Incertum est an Cœli mobiles sint distinctæ speciei inter se, sed probabilius tamen est, quod non, si spectetur præcisius, quod certatio: Hæc est minus communis, sed eam docet exp̄. si omnes Ariaga & alij recentiores.

Probatur prima pars: quia imprimis non repugnat quod dem sp. sint diuersæ vel eiusdem speciei, nec est vñ ratio aut auctoritas certa, quæ evidenter probet alterutram partem.

Probatur secunda pars: quia imprimis quantum ad speciem externam non apparet notabilis diff. entia, nec vñ, quæ non posset refudi in accidentia: & quod vnum habeat astra distinctæ speciei aut locum superiore, nihil probat, nam non est necesse quod ex natura sua intrinseca hoc ipsis competat: vñiue saliter autem quoties nec datur ratio sufficiens auctoritas pro distinctione specifica rerū, potius neganda est, & fauendum vñitati, quamvis pro ea non haberetur ratio aliqua positiva.

Confirmatur: quia secundum ipsosmet aduersarios, partes omnes eiusdem cœli sunt eiusdem speciei & tamen in celo stellato aliquæ partes habent distinctas: p. c. stellas ab illis, quæ sunt in alijs partibus: alias stellæ fixæ omnes essent eiusdem speciei contra eosdem aduersarios: ergo quod cœli habeant stellas specie distinctas, non arguit distinctionem specificam ipsorum.

Rwſus in eodem cœlo, sunt partes inferiores, & superiores, & tamē non sequitur propterea quod partes superiores distinguuntur specie ab inferioribus: ergo quod vñ cœlum sit superius altero, non arguit distinctionem specificam vñiusque.

CONCLV

CONCLVSION IV.

Etiam 17. *Quamvis celi distinguenter specie, incertum tam
celi dicimen est an superiores sint perfectiores inferioribus.
Hinc Hæc est contra S. Thomam 12. met. c. 8. & Comori-
tum censet, qui tenet oppositum de omnibus cælis, excepto
interventu calo Solis quod putant cæteris perfectius, ut Sol est pæ-
an lumen. sterior planeta reliquias.*

*Probatur: quia nulla prouersus ratio est, ob quam quod
minus praestans est, non potest esse in superiori loco etiam
ex natura sua: nec lumen ex eo, quod aqua sit superior terra
colligitur sufficenter quod sit ea perfectior. nec ex super-
ioritate aeris ad aquam sequitur perfectiorem cum esse.*

*Confirmatur primo: quia licet si peterent superiorum
locum ex natura sua, daremus superiores inferioribus in
perfectione præferendos, tamen non constat quod id per-
petuat potius ex natura sua, quam quod coperatur ipsis mere
accidentaliter; & ex eo, quod habet maiorem quam ita-
tem, ac properea non possint contineri sub cælis, qui sunt
inferiores, nisi augeretur eorum quætitas: sed si id com-
petet ipsis accidentaliter, certum est, quod non argueret
in ipsis distinctionem specificam.*

*Confirmatur secundo: quia ex Astris Sol est perfecti-
sum, & tamen non habet altiorem locum secundum
aduersarios, & idem est de cælo ipsis secundum Comi-
bricenses: ergo altior locus non aequaliter maiorem dignita-
tem, nec humilior minorum.*

Q V A E S T I O V I I I .

An Astra habent lucem à semetipso.

72. *Vpponto lucem esse accidens, & Solem ex semetipso
esse lucidissimum, quod extra controversiam facit
quotidiana experientia, qua etiam probatur cætera astralia
quam videntur, lucida esse, neque alias viderentur; sed con-
trouersia est, an cætera astralia, quidquid lucis habent, Soli
acceptum referre debeant, habent ne vero ex natura
sua aliquid lucis.*

CONCLVSION I.

*Planeta suam lucem principaliter à Sole partici-
pant. Hec est communis & Probatur: tum quia ex diuer-
sa approbatione ad Solē in ipsis ac minus lucent, & haec
de causa Sol medio inter Planetas loco constitutus dicitur,
ut melius posset illis lucera communicae; tum quia a ipsis
interposita terra inter Solem, & Lunam dum sit Ecclipsi,
debet Luna apparere lucida contra expientiam. Vixi
in conclusione principaliter, quia non improbabile est
eos aliquid à se lucis habere, ut colligi videretur ex eo quod
in Ecclipsi lucem aliquam retineat Luna, quamvis nonnulli
puerit illam ipsam habere à Sole non quidem directe,
sed indirecte, quatenus scilicet illuminat cælum, & hoc
illuminarum Lunam etiam illuminat aliquanter.*

73. *Obiectio. Alij planetæ non obscurantur propter inter-
positionem terre, ipsis inter & Solem, ergo suam lucem
à se ipsis principaliter habent.*

*Respondetur communiter negando consequētiā: cu-
ius ratio assignatur, quod umbra terræ non perueniat nisi
ad Venerem, & properea interpositio terræ nequit im-
pedire illuminationem altiorum planetarum, ut Saturni,
Iouis, Martis. Ipsa autem Veneris & Mercurii ad quorū
cælum pertinet umbra terræ, nunquam à Sole tantum
recedunt, ut ex diametro ipsis opponantur, nec propter rea-
potest interponi terra inter ipsis, & Solem, ut possint
Ecclipsi.*

CONCLVSION II.

*Stelle fixe habent lucem suam principaliter à seipso.
Hec est communior, & Probatur: quia perfectionis
principaliter habere à seipso lucem, & non constat illa experientia
quod stelle ille mutent à Sole suam lucem, ut potius sus-
fragatur experientia opposito, ut in ipsa meridie ex altis-
simis puto stelle fixe videri possunt, tamen tum il-
luminari non possent à Sole, qui supponitur esse, à tergo
opacus, nec potest consequenter illuminare nisi quod al-
picitur, ut autem non aspicit illas stellas, nec potest dici
quod indirecte eas illuminaret, sicut secundum multos il-*

*luminat Lunam in Ecclipsi, quia sic non apparerent nisi
pum lucide contra experientiam.*

75. *Quares, ut lux corporum cælestium & sublunarium An lux
sit eiusdem speciei. Rerum deo, quantum ad sensum no- subluna-
strum & experientiam, videtur quod sic, summam enim cælis, & ce-
videntur haber. similitudinem, nec est inconveniens quod sit eius-
cælestia & sublunaria sint affecta qualitatibus eiusdem spe- dem spe-
ciei. Potest tamen fieri quod lux cælestium corporum sit cælei.
diuersa speciei, quia possit haber virutem & tamen respe-
ctu multorum effectuum, quos attigerere non possit lux sub-
lunarum. Et ita sane dicendum est, si per lucem produceret
Sole calorem, neque enim lux sublunarum est cælestia, ut
existimo tamen omnino falsum esse, quod Sol per lucem
tanquam per instrumentum cælestium faciat: cur enim non pro-
ducere calorem inmediate, sive per virtutem suam sub-
stantiam; sive per calorem formaliter, si habeat talem?*

*Confirmatur: quia altra aliqua habent producere fatus,
sed non per lucem, nec per aliam qualitatem, nisi dicatur
esse frigida formaliter, sed per virtutem suam substancialis,
ergo per talē virtutem producit Sol cælum, & non per lu-
cem aut aliam qualitatem, nisi sit calidus formaliter: con-
sequens patet à paritate actionis.*

76. *Dicendum: si Sol produceret calorem, & non per lucem,
ageret in distans, quia non producit calorem in orbibus
inter medias ipsorum & subunari: ergo producit ca-
lorem mediante luce.*

*Respondeo primo: mihi valde incertum est, an Sol pro-
ducatur calorem in cælis, & per obvibus esse quod sic, modo
habeant quantitatem eiusdem rationis cum quantum
sublunari, & modo hoc sit subiectum immediatum qualia-
tum in primis, ut communiter tenetur; unde negari
potest, quia cu in sua probatione.*

*Respondeo secundo: distinguendo sequelam: ageret in
distans non habendo vel in actionem in medio, nego se-
quelam; ageret in distans, non habendo similem actio-
nem in medio, nec aliam etiam, quæ esset principium a-
ctionis in distans, concedo ante edens.*

*Responderi posset tertio, concedendo absolute sequelam
iuxta communia Scotistarum principia.*

Q V A E S T I O I X .

De motu Cælorum.

77. *Primum in hac questione expedientur difficultates
motu concordantes, ut an orbes inferiores in oe-
stari motibus oblium superiorum, an mouentur à seip-
suis, an motus sit ipsis naturalis, an per motum agant in
hæc inesse iora tanquam per principium quo: an cessante
motu corporum cælestium cælarent omnes motus sub-
narium.*

*Ant. quam reoluatur hæc difficultates, suppono omnes
caelos moueri ab oriente ad occidentem, & quidem
spatio vigniti quæ tuor horarum qui motus vocatur motus
diurnus ac raptus, & ab Astronomis dicitur per se primo & ad occi-
sionem primo mobilis & per se secundum cæteris inferiori-
bus orbibus, ex eo scilicet quod eos trahat secundum primum
Alium mobile. Præter hunc autem motum omnibus cælis com-
particulum planeta habeant suos proprios motus quibus cælarent
sum suum circa oblium pergitur. Luna quidem 29. diebus, motum
septem horis, & 44. minutis. Mercurius & Venus 365. planetæ
diebus, septem horis, & 46. minutis, & tamen per se Sol.
Mars uno anno, diebus trecentis, viginti uno, horis 23.
Iupiter vnde annis, 133. diebus, 20. horis. Saturnus, 29.
annis, 162. diebus, 20. horis, ut Astronomi diurna ob-
seruerent one notauerunt.*

78. *Fatetur quidem Copernicum de revolutionibus oblii-
cælestium, & quoddam alias negauisse caelos moueri, sed
eos esse penitus immobiles, ac terram in ipsam moueri, Terra
quamvis nobis immobiles appareat deceptis ea ratione,
qua navigantes iuxta terram putant terram potius quam cælo im-
mobilis moueri. At hæc opinio prohibita est a Congrega-
tione Indicis, & non solum Scripturæ aduersatur Ecclesie.
Generatio præterit & generatio aduenit, terra autem in
eternum fatigatur Sol & occidit, & ad locum suum re-
vertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & fleti-
tur ad Aquilonem: Iosue 10. ubi Sol stetisse refertur, &*

ggg

4. R. 20. vbi Sol retrocessisse fertur decem gradibus. Non solum inquam Scripturæ aduersatur, sed etiam ratione: nam imprimis impossibile esset saluare. quomodo Sol & Luna, & cæteri planetæ accederent, & recederent a se inuicem per quemcumque motum terræ, iisdem immotis, sicut nec posset saluari per quemcumque unicum motum ipsummet celi: & hinc vel multipli cantur exi, vel fluidi aut penetrabiles statuuntur, vel canales in ipsis esse tenentur, in quibus stellæ mouentur: sed nec Copernicus videtur negare moueri planetas.

Deinde: si terra moueretur tam velociter, quam volunt aduersarij, vt nec percipi posset a nobis vlla experientia, & ita vt possit spatio 24. horarum volui ab uno puncto cæli ad idem punctum, sagitta in altum vi magna proiecta non posset in cunctum locum cadere, sed omnino deberet retro ad maximam distantiam cadere, quia pars terræ ex qua proiectebatur valde multum ab eodem puncto debet ultra procedere, quod est cōtra experientiam. Nec sufficit dicere quod aer etiam moueatur motu proprio natato ad motum terræ, quia si sic moueretur non posset contra ipsum aliquid leue proici, & præterea non sic mouetur, sed posius contra.

Addo nullum esse fundamentum oppositæ sententæ, quod responsione dig. 3. si sed in re certissima non est vterius immorandum.

C O N C L V S I O I.

Cæli nō mouentur à seipsi: sed vel à Deo solo, vel à Angelis. Hæc est communis cum Sententiariis in 2. d. 14. & D. Thoma 1. p. 9. 78. art. 3. contra quod in antiquis Philosophos, quos fecut est Alberius à Saxonia 8. Phys. q. ultima, & parim Vallesius controver. 1. i. qui motum cælorum partim ab Intelligentia, partim à propria forma prouenire putat, ac nouissime Camerarius disp. 25. cui peregrinioris viderentur placuisse sententie.

Probatur prima pars: quia si mouerentur à seipsi vel mouerentur motu sensitivo presupponente cognitionem, sicut mouentur animalia; vel motu naturali non sensituali, quali mouentur grauiæ deorum, & levia sursum, vt patet: sed non mouent se primo modo, quia alias essent animata contra dicta questione 3. nec secundo modo, quia alias motus esset ipsis naturalis contra dicenda.

Confirmatur: materia prima optime colligitur non habere virtutem adæquate productiua vlli forme substantialis, quia non magis deberet vnius quam alterius, & quia non potest simul omnes habere, nec quando habet unam, producit in se alteram, aut p. oducere in aeternum nisi adueniret agens extrinsecum; sed cælum non magis est productiua vnius vbi, quam cuiuscumque alterius, & quando habet unam statim illud perdit, & acquirit alterum: ergo signum est, quod non sit productiua vlli ex ipsis, sicut nec materia prima vlli formæ.

Confirmatur secundo, quia nullum aliud agens naturale quando producitur unam formam in se producitur aliam formam incompatibilem cum ipsa, ex qua non sequatur aliud emolumenatum ipsi magis quam sequebatur ex priori sed ex uno vbi acquisito per motum cæli, non sequitur ipsi aliud emolumenatum magis quam ex alio quocunque: ergo quando producitur unum, non deberet ipsum perdere, & acquirere alterum incompatibile.

Confirmatur tertio, specialiter contra Vallesium: quia si cælum haberet virtutem partiali productiua sui motus, nihil impedit quo minus habet totalem: ergo vel hanc habet, vel illam non habet.

Probatur secunda pars: quia nulla alia causa, à qua moueat præsentem tanto ordine ac velocitate, assignari potest.

Si autem queras, cuinam potius attribuendus sit ille motus, Deo ne an Angelis? Respondeo cum cōmuni sententia contra Lessum 1. b. 11. de diuin. perf. c. 8. Angelis cum attribuendum, sic eni signatur in Scriptura Iob. 9. Sub quo currantur, qui portant orbem, id est Angelis, qui etiam propterea Luca 21. vocantur Virtutes cælorum. Cuius ratio est, quod sine dubio possint Angelis eos mouere & quod magis congruum sit ut Deus per eos id faciat quam

se solo, vt sic maior sit in toto vniuerso subordinatio' quod omnes p. rtes, dum corpora sublunaria celestibus, & hæc Creaturis spiritualibus subordinantur, & hæc denique Deo, ne detur processus in infinitu. Quæ tamen ratio non est cōfendit: conuincens, aut per se sufficiens ad probandum quod dentur Angelis, quia sic Deus immediate eōs ruat ipsos Angelos, ita posset immediate mouere cælos absque interuentu vlli creature cum ipso concurrens, & hoc sine vlla prorsus imperfectione aut inconuenientia, præsertim si non fuissent creati Angelis; unde si iis creatis esset inconueniens, quod se solo cælos moueteret, ad hoc ut p. obetur quod id non faciat, debet probari prius quod dentur Angeli, quorum ministerio ut ipsum decreter.

Obiectio primo, alia corpora inferiora minoris perfectionis habent ex se virtutem loco motuam: ergo non est deneganda cæ. o.

Respondeo negando consequentiam, quia aliis vtilis est illa virtus, ex eo, quod possint esse extra suum locum naturale; & o vero non item ob contrariam causam, quia si illicet non potest esse extra suum locum natum alem; neque qui cuncte perfeccio tribuitur rei imperfectori, debet etiam perfectiori concedi, sed sufficit quod perfectior res, si non habeat illa v, habeat aliam perfeccione maiorem.

Obiectio secundo, non repugnat cælum moueri à seipso: ergo debet dici, quod sic moueatur. Probatur antecedens: tum quia non potest assignari repugnatio, tū quia d. factio impulsus impressus corpori sphærico habet virtutem mouendi ipsum circula iter: ergo non repugnat, quod cælum ex natura sua habeat virtutem in uenientia motu, qualiter moueri posset vi impulsus. Probatur etiam consequentia: quia quoties videmus effectum aliquem coniunctum cum aliqua re, & non constat nobis, quod ilia res non possit esse causa illius, debemus existimare quod sit causa eius: sed videmus modum circularem coniunctum cum cælo, & non constat nobis quia cælum sit causa eius si non repugnat quod sit causa eius, ergo debemus dicere, quod sit causa eius, & sane alias potuisse negare, quod grauiæ à seipsi descendunt deorum, aut quod ignis cæli faciat, quod est absurdum.

32. Respondeo negando antecedens cum sua prima probacione; & repugnatio est clara, quia sequetur, quod illa virtus loco motuam esse cælo naturalis, & non esse naturalis ipsi: sicut enim quia conuenit et ipsi ex natura sua, vt supponitur, non est autem, quia nulla virtus naturalis iei respicit: liquam formam spectantem ad ipsammet rei, nisi formam spectantem ad bonum ipsum rei, & hac ratio ne nulla res naturaliter producitur in se aliquam formam sibi violentam, aut neutram: sed illa virtus non respiceret talem formam, quia non respicit nisi vbi, aut locum, que non sequitur ad bonum cæli, vt postea dicimus: ergo non est virtus naturalis cælo.

Ad secundam probacionem antecedentis nego consequentiam: & ratio est, quod impulsus non sit virtus naturalis rei, sed viuentis potius; atque adeo non implicat, quod moueat ipsum ad diversa vbi non spectantia ad bonum rei motum: nec ex hoc sequitur implicatio vlla, qualis tam sequetur ex eo, quod res naturaliter producatur in se talia vbi, vt patet ex iam dictis.

83. Obiectio contra viramque partem conclusionis: possit motus cæli prouenire ab impulsu ipsi à Deo impresso ab initio sui creationis; ergo assignari potest alia causa, ex qua proueniat ille motus, quam Deus aut intelligentia: & præterea si daretur ille impulsus ipsis impressus, mouerentur à se ipso.

Respondeo mihi valde difficile apparere, cur Deus non posset talem impulsu imprimere, quo sic mouerentur: sicut enim agentia creata possunt imprimere impulsu, quo aliquandiu corpora circulariter moueantur, cur Deus non posset imprimere impulsu quo cæli semper mouerentur, & quidem tali ordine & velocitate, quo de facto mouentur; haberet enim vnu quodque cæli impulsu suu proportionatum suo motu: quod si daretur talis impulsu, non inde falsi caretur prima pars conclusionis, quæ solam

solum vult quod cælum non moueat à seipso, mediante aliqua virtute sibi connatur. si non vero, quod non moueat seipsum, mediante virtute non connaturali aliunde accepta ab' que exigentia sua natura; quia tamē non constat eo s' accepisse à Deo alio impulsu, & non melius per ipsum moueri possunt, quam per Angelos aut solum Deum, communique sententia teneat eos ab Angelis moueris a potius di' endua est.

84 *Fortassis* aliquibus videretur huiusmodi impulsus implicare, quo cæli perpetuo mouerentur, quia sequentur, quod est infinitus. Verū difficulter probabunt lequelam: sicut enim ignis potest producere infinitos ignes successiue absque infinitate; & graue, si daretur spatiu infinitum inter ipsum, & locum naturalem, descendenter per totum illud spatium ab quo fine per virtutem suam finitur; & ipse Angelus per virtutem finitam mouebit perpetuos cælos, si perpetuo sint mouendi; cur ille impulsus non posset, non obstante finitate sua esse principium, quo mouerentur cæli semper dum mouebuntur.

Dicere: de facto, quo motus impulsorum est longior, eo impulsus est maior, quando non occurrit obstaculum: ergo si sit impulsus aliquis, cuius motus est infinitus, impulsus est ita similiter infinitus.

Respondeo distinguendo consequens: si motus ille secundum omnem partem procedat ab eodem impulsu indubitate, nego c'nequitiam: si non procedat ab ipso indubitate, sed sic, ut pars impulsus concurredit ad partem motus; & alia pars ad alteram, concedo consequentiam.

Itaque i' pulsus censetur de facto esse maior, cuius motus est longior, quia impulsus est quid aliquantulius successuum, cuius partes desinunt successiue; & propterea non posset unus impulsus protrahere motum longius, quā alter, nisi plures partes habere; impulsus autem ille, à quo mouere ut perpetuo cælum, non est quid s' esse, sed permanentes, ac propterea non deberet habere infinitas partes, nec infinitam virtutem magis, quam virtus ignis aut virtus Angelis, ut dixi antea.

85 *Obiectio tertio ex Camerario*: in Scriptura habetur de Sole, quod exultauit ut gigas ad currendam viam ergo tribuitur Soli virtus motu.

Confirmatio: quia in prefatione Missæ virtutes celorum ponuntur ab intelligentijs distincte: ergo non mouentur ab intelligentijs, sed a' ipisis.

Respondeo, præterquam quod ille locus posset optime explicari de a'io, quam de Sole materiali, admisso quod agatur de eo Sole, negando c'nequitiam: quia sicut potest dici, quod Sol mouetur, quamvis a seipso non moueat, s' potest dici, quod exultauit se ut gigas ad currendum, quamvis a se ipso non currat, & præsentim cum locutio tota sit figurata.

Ad confirmationem dico: si per virtutes celorum intelligentum sit aliquid distinctum ab Angelis, & sp. & a'is ad celos, non intelligendum esse virtutes motuas sed producendas aliam rationem: vnde n'go confequentiam.

Obiectio quartio Lefso ad probandum, quod ab intelligentijs non mouantur, si mouerentur, ab intelligentijs, into ligeum ita deberent ipsi magna cum cura, & aduertentia assistere, & non possent nec inuisere homines in terra, nec adire cælum empyreum.

Confirmatio: quia inde sequetur, quod Angelii possent celos distare, & vel celerius vel tardius pro'bito eos mouere, ac si perturbare c'ile ordinem vniuersi.

86 *H'c a g'umentum adducit etiam Camera ius pro se*, sed inutiliter, quia quāvis sequeretur Angelos non mouere celos, non inde s' querej', quod mouerentur à se ipso, possent enim commode à Deo moueri.

Respondet' igitur Lefso, concedendo totum, nec Angelis beatis est v'lo modo incommodum esse affixos cælos ex imperio voluntatis diuina, cui ipisis se conformare summa est voluptas. Quod si conueniens esset, ut aliquando ea c'ura lib'ratentur, facile possent alij Angelii eorum loco substitui donec reuertentur, neque necesse est ut idem Angelus semper assistat eidem cælo.

Ad confirmationem concedo etiā totum, si consideretur natura physica eorū: ut ex suppositione determinationis

de facto habere à Deo, non est verendum ne id faciat, nec possunt facere alio modo, quia non possunt non conformare se Deo.

C O N C L V S I O II.

78 *Motus cæli non est ipsi naturalis nec violentus, sed* ^{Motus} *naturer, id est: non est secundum inclinationem ipsius, sed* ^{et'li est} *neque contra inclinationem, sed indifferenter se habet ad* ^{et'li est} *illum*. Hæc est Doctoris in 2. d. 2. q. 6. & in 4. d. 48. q. 2. cum suis omnibus, quem sequitur *Huriadus* hic disp. 2. scit. 4. *Arriaga* scit. 5. *Amicus* trac. 5. dub. 7. art. 2. contra *D. Thom.* 3. contra *Gentes* cap. 23. cum suis & multis aliis, quos sequuntur & citant *Comumbrenses* 1. de cælo, cap. 2. q. 3. a. 2. & *Ruimus* etiam cap. 2. q. 2. quamvis hic concedat motum illum non esse ipisis naturalem, si considerentur secundum se præc'is, sed solum, quatenus considerantur, ut partes vniuersi.

Probatur p'ima pars: quia ideo aliquis in motu diei potest naturalis subiecto alicui, vel quia procedit à principio actiū intrinseco, vel quia est cōformis ad inclinationē ipsius: sed motus cæli nō prouenit a principio actiū intrinseco cæli, ut faciunt aduersarij & probatū est conclusio p' ecclentia, neque etiam est iuxta inclinationē cæli: motus enim nihil aliud est, quam acquisitio termini per eum acquisiti, verbi gratia, motus localis est acquisitio loci: vnde eatenus potest esse iuxta inclinationē mobilis, quatenus terminus per eū acquisitus, verbi gratia, locus est iuxta inclinationē mobilis; sed locus acquisitus per motū circularem cæli non est iuxta inclinationē ipsius, ergo neque motus ille. Probatus sublumpum: quia locus quem hodie habet Sol, non cedit v'la ratione in e'no'umentum ipsius, neque enim iuuat ad confectionem ipsius aut ad delectationem: non quidē ad conseruationem, quia quamvis non moueretur v'la ratione, nec habet illum locum, sed alterum, quem manente a' edium annum habuit, a'que conseruaretur, eo vel maxime quod sit incorruptibil' etiam secundum aduersarios: non etiam ad delectationem, quia non est animatum, etiam secundum aduersarios; nihil autem, nisi animatum potest percipere delectationem ut patet; ergo ille locus non est ipsi naturalis: sed eadem est ratio de illo loco, ac de quoconque quem acquirit per motum; ergo nullus ex illo est ipsi naturalis.

88 *Probatur se. n'no* idem sub' umptum, & ipsa conclusio directa: si cælum habet et inclinationem naturalem ad motum, aut motus ille esset ipsi naturalis, deberet habere virtutem productiūam ictius motus, s' d' hoc est contra aduersarios & communem sententiam paulo ante probatam, dicunt enim cælos non a seip'is moueri, sed ab intelligentijs: ergo nec habet talem incl nationem, nec motus est ipsi natura is.

Probatur sequela p'imo: quia grauia & leuia ex eo quod habent in nationem: d' motus sursum & deortum, & quod illi motus sunt ip'si naturales habent etiam virtutem productiūam talis motus, aut saltem non requirunt aliam causam, à quā mouantur physice, tum actualiter existentem ut præsentem (quod addo proper Thomistas, qui existinant ea moueri à generantibus) ego similiter dic'ndum de cælis: neque enim debent esse inferioris virtutis ad producendum motum sibi connata a' em, qu' in grauia & leuia.

Probatur eadem sequela secunda: quia nihil impedit quod minus talis virtus ip'si concederetur, & quantum ad experientiam rationem potius ip'si attribui deberet, quam in ictiū sp'itualibus, qu' superflue & gratis diceretur in eo ministerio exerceti' quod posset commode ab ip'si & cælis sine ip'arum assistentia prouenire.

Dices cum Knio, his rationibus probari bene, quod motus circularis non sit cælo naturalis, si spectetur secundum n' turam suam particularem, quia ut sic non accipere beneficium v'li um ab illo motu, sed si consideretur, ut est pars vniuersi, & ut consequenter habens inclinationem ad bonū vniuersi, omnino accipit beneficium ab illo motu, quia vniuersum inde maximum capit emolumen'um sine eo enim non fierent generationes & corruptiones rerum cum ea viciu'studine & varietate, cum quā

fiunt, & consequenter ut sic habet inclinationem ad illum motum, quia etiam propter ea est ipsi naturalis.

89 Hæc sane est vñica via, qua posset cum aliqua apparentia defendi hæc sententia: & confirmari potest exemplo aquæ, quæ habet inclinationem ad motum sursum, vacui impediendi causa; non quidem secundum naturam suam particularem, sed secundum quod est pars vniuersi, & inclinata consequenter ad bonum vniuersi quærendum.

Impugnatur tamen primo: quia sicut conceditur aquæ inclinationi vniuersalæ ad motum illum sursum ceterarum inclinationi suæ particuliæ etiam conceditur ipsi virtus actiua correspondens tali inclinationi, secundum quæ mouet se tali motu, non minus quam mouet se deorsum iuxta inclinationem suæ propriam, quando non est periculum vacui: ergo similiter si cælum haberet huiusmodi inclinationem vniuersalem ad motum circularem, deberet habere virtutem actiua conformem, & sicut est esse recurrentem ad intelligentias; aut si recurrentem est ad intelligentias, ex eo quod ille motus, licet sit iuxta inclinationem vniuersalem cæli, non est tamen iuxta inclinationem particularem: ergo similiter in motu aquæ sursum recurrentem est ad intelligentias, aut ad alias causas, quia, licet est iuxta inclinationem vniuersalem; non tamen est iuxta particularem inclinationem ipsius, sed potius contra.

Confirmatur hoc: quia ideo ponetur inclinationis hæc ad bonum vniuersale in qualibet parte vniuersi, quæ non est distincta rationis ab inclinatione particuliæ, vt inde melius & conseruaretur ipsum vniuersum cum omni perfectione sua: sed per inclinationem passiuam tantum ab actua non sic conseruaretur, quia per inclinationem passiuam, quam haberet aqua ad motum sursum, aut cælum ad motum circularem, nec impidetur vacuum, nec fierent vicissitudines & variationes generationum in vniuerso, nisi est facultas actiua, quæ reduceret illam inclinationem passiuam ad actum, ergo talis facultas actiua est coniungenda cum passiuam.

90 *Quod si dicas* ponendam quidem virtutem actiua, sed non in ijs quibus est inclinationis passiuam.

Contra si ponatur virtus actiua productiva talis motus in aliis rebus, v.g. intelligentiis, saluabitur eo ipso bonum vniuersi, sine inclinatione passiuam in rebus mouendis, verbi gratia, in cælo, aut aqua: quia intelligentia absque tali inclinatione passiuam possunt ea mouere; ergo frustra ponitur illa inclinationis passiuam; quod valde considerandum est: deinde quemadmodum in aqua & inclinationi & virtus actiua coniungitur, etiam in cælis coniungi pari ratione deberent.

Impugnatur secundo: quia non deberet res contra inclinationem propriam inclinari ad bonum vniuersi, nisi quia ex bono vniuersi conseruato, sequitur melius conseruatio Loni propriæ; & hinc aqua ascendere dicitur sursum, quia si non a se dederet, sicut queretur vacuum & ex hoc impidetur influxus causarum conseruatarum partim corruptibiliæ vniuersi, & consequenter non posset conseruari ipsa aqua: quod si hoc non est, aqua gratissime diceretur inclinari ad bonum vniuersi. Sed quamvis desineret motus cælorum, & desinet, et vicissitudines generationum & corruptionum rerum, ac bonum vniuersi inde prouenient, tamen non sequeretur, quod cæli ipsi vlo modo desisterent aut perderent aliquid de perfectione sua substantiali aut accidentali: ergo non debent dici habere huiusmodi inclinationem ad bonum vniuersi.

91 *Confirmatur primo:* quia motus aquæ sursum, ex quo colligitur communite: inclinatio ilia vniuersalis cetera inclinationem propriam, fortassis non prouenit ab ipsam aqua, sed ex aliis causis, hoc autem supposito non sufficiet ex illo motu colligeretur inclinatio aliqua in aqua ad talium motum.

Confirmatur secundo: quia si constaret motu aquæ sursum non prouenire effectu: ab ipsam aqua, sed à causa aliqua extrinseca, posset dici, quod ille motus est ipsi naturalis, imo tam deberet dici esse violentus, quam motus projectorum contra inclinationem ipsorum: ergo cum cæli

non moueantur effectu: à seipso, non debet dici quod motus ille sit ipsi naturalis aut secundum inclinationem ipsorum.

Confirmatur tertio: quia ex motibus violentis, quibus moueretur terra ab aratoribus sursu contra suam inclinationem sequitur bonum vniuersi, quia sequitur generatio mutatio rerum, quæ alias non generarentur, & tamē nemo dicit illum motu esse terræ naturalem: ergo quāuis ex motibus cælorum sequantur huiusmodi generationes, non debent dici naturales ipsi, quod sanc valde facit ad hoc propositum.

92 *Probatur secunda pars conclusionis:* quia quemadmodum non recipit cælum ex eo motu emolumenntum, ita nec est ipsi detrimēto, & consequenter non debet habere auctorinem ab ipso, nec debet ipsi esse viuentus. Et hic probatur facile tertia pars: quia omnis motus, qui non est mobili aut vñilis aut inutilis, est ipsi neuter, id est, nec naturalis nec violentus; talis est motus cæli si vñl. sunt due prime partes conclusionis, ergo est neuter.

Obitices primo: omne corpus physicum vendicat sibi aliquam lationem: cælum est corpus physicum: ergo vendicat sibi aliquam lationem, non aliam quam circularem: ergo.

Confirmatur: natura est principium motus etiam localis, ergo cum cæli sunt constantes natura, debent posse principiare aliquem motum localem; non alium autem quam circularem: ergo.

Respondeo: quidquid sit de maiori, quæ negari posset, quando nulla latio est benefica mobilis: sed quidquid sit de hoc, nego subsumptum, quia exigeret vii a iquo indeterminatum in illo spatio, in quo circumvolvitur de facto, non tamen exigeret moueri in vlo patio, nec latios successivæ, quas requirit mediantibus illis motibus.

Ad confirmationem respondeo distinguendo antecedens: quoties ponit ut extra locum suum naturalem, concedo, quoties non ponitur, nego. Et similiter distinguo consequens, & nego subsumptum, paterent enim motum reatum, si ponenter extra illum locum.

Confirmatur responsum: non magis natura est principium passiuum motus localis ac lationis alicuius, quam actiuum quāuis à passiuo dicatur natura secundum Scotum; & hinc omne aliud corpus, præter cælum habet principium passiuum, ac actiuum motus alicuius localis ac lationis: ergo cælum deberet similiter habere principium actiuum motus localis circularis tam bene, quam principium passiuum.

Quod si dicas non habere principium actiuum propter rationem aliquam particularem disparitatis inter ipsum & alia corpora; *similiter* propter eandem rationem potest negari, quod habeat principium passiuum, quāuis cetera corpora naturalia habeant tale principium.

C O N C L U S I O III.

93 *Cæli inferiores non mouentur motu uno, quo tra- Cæli in-
herentur à motu primi mobilis ab oriente ad occidente ad fe- fe-
riores* & altero quo mouentur contrario motu à sua in-
telligentia propria, & qui sit motus proprius eorū. Hec iam dupli-
citer satis communis cum Hurtado disf. 2. sec. 3. Arriaga nota.
fet. 5. Amico tract. 5. q. 6. dup. 9 a. 3. qui a. 2. multos pro-
ea citat contra Combricer. lib. 2. c. 5. q. 4. & plures alios
ab ipsis citatos.

Probatur primo: quia nihil cogit ad ponendos diuersos illos motus, nisi diuersæ approximations Planetary ad se inuicem & stellæ fixas, & diuersæ apparentiæ ipsarum stellæ fixarum: sed hoc totum potest saluari posito uno tantum motu in quolibet cælo aut planeta, ita tamē ut non mouantur eque celeriter, neque per eosdem axes: verbi gratia, quod Luna non appetat qualibet nocte in eodem puncto cæli, oriri potest ex eo, quod paulo tradius respectu mouatur quam Sol.

Confirmatur: quia si differentia vlla sit, quæ per motum tradiorem saluari nequeat, illa attribui potest intelligentia assistenti, cui non est minus facile mouere cælum, quam p'um tali vel tali modo mouere.

94 *Probatur secundo:* quia cum cæli non sint continui sed

sed cōstig uī & solidi. vt ex dictis suppono, non est illa ratione necesse, quod superius moueat inferius; immo est valde difficile, quod id facere possit, si inferius contra moueat, nam experientia potest constare quod in his inferioribus ex duobus circulis positis solum contiguis, quorum yνus sit infra alterum; inferius vel non mouetur omnino ad motum superioris, vel certe facile posset per quemcumque leuem impulsum à tali motu cohiberi; ergo non est dicendum quod ita fiat.

Probat *Arraga, Ruinius & alij*: quia impossibile est vt vnum corpus moueat simul ab oriente ad occidentem, & ab occidente ad oriens, quin sit in duplice loco simul, quod fieri nequit naturaliter.

At reuera experientia manifestum est posse aliquid moueri simul eodem tempore absque intermissione illa, quæ nostris sensibus pateat duobus motibus, uno ab oriente ad occidentem, & altero ob occidente ad oriens: nam si nō esset quis existens in puppi natus motus ab oriente ad occidēs duobus traheret ad se tardissime, sed absque intermissione lapis motibus dem existentem in prora, ille lapis moueretur, & motu natus, & motu proprio, quo moueretur ab illo homo; motus autem natus esset ad occidēs, & motus proprius esset ad oriens.

Confirmata: si non moueretur lapis motu illo proprio, sed maneret sicut in prora, renotior esset in fine motus natus ab oriente, quā esset supposito illo motu, vt est evidens: ergo mouebatur ad oriens illo motu proprio, nullus enim motus posset efficiere ut esset proprius ad oriens; quam alias esset, nisi motus ad oriens: ergo mouebatur tali motu, sed etiā in motu altero motu ad occidēs, ergo eodem tempore moueretur utroque motu sine eo, quod sit in duobus locis simul.

95 Faretur tanē quod simpliciter debeat dici moueri ad occidēs, quia simpliciter semper recedit ab oriente, licet propter illum motum, quo mouetur ad oriens secundum quid, non tantum moueat ad occidēs, quantum alias moueretur. Et sane hoc ipso modo veteres dixerunt ceteros inferiores duobus motibus moueri: unde non videtur illa impossibilitas in sententiis ipsorum, & consequenter hæc probatio non sufficit pro cōclusione, nisi v. g. earum velut. Itaque ex alio capite ostenditur non posse cælos moueri in hoc modo duplice motu. Illud quod mouetur supra nūm motum ab oriente ad occidēs, non mouetur immediate motu natus, sed mediante aliquo alio quod mouetur motu natus, verbi gratia, mediante motu hominis sed tēs in puppi & trahentibus illud; unde si ab aliquo homine non existente in navi traheretur lapis existens in prora ad oriens: quantumvis velocissime moueretur natus, nullo modo moueretur ad occidēs lapis, sed simpliciter moueretur ad oriens, vt patet & experientia, & ratione: quia non posset moueri ad occidēs, quin homo ipsum trahens, & existens in terra sic moueretur; supponimus autem quod non mouetur: ergo si cælum Luna verbi gratia, moueretur motu proprio ad oriens, non posset moueri ad occasum nisi aliquid alius præter cælum sub quo moueretur ad occasum, simul cū illo cælo moueretur: sed nihil aliud assignari potest præter intelligentiam, quæ nequit naturaliter moueri propter motum illius corporis, vt est evidens: ergo si moueat motu proprio ab occidente ad oriens, non potest moueri motu ceteri superioris ab oriente ad occidēs.

96 *Dicē*: homo existens in prora potest seipsum mouere ad puppim quāvis ipsem motu natus moueat ad occidēs: sed tunc non mouetur ad occidēs ratione illius alterius, qui moueretur motu natus, ergo f. l. s. l. supponitur in antecedentia huius probationis.

Rspōdeo, negando minorem: nam illi mouetur motu natus ratione partis insistentis navi, neq; enim quādo mouetur ad puppim habet omnes partes immediate insistentes navi, & si haberet, nunquād moueretur ad puppim; sed habet alias partes insistentes navi, & alias partes ab illa parte motas ad puppim, & eleuatas à navi vt patet: quod si omnes partes simul eleuaret à navi nullo modo moueretur motu natus: sed quomodo cumque homo moueat in navi motu, id certum est quod res inanima, & quæ secun-

dum omnes partes simul moue i debet eque primo, quale est ceterum, non possit moueri motu natus, & motu proprio contra motum natus, quin aliquid a iudicium cum quo coniungitur moueat motu natus, & consequenter ceterum non potest in oueri, & motu proprio ad oriens, & motu ceteri superioris ad occidēs, si nihil aliud, cu m quo coniungitur, moueat motu in o cæli superioris.

97 Ex hac doctrina potest ostendī ratio, cur a iquid possit moueri duplice motu, qui videntur oppositi, nimirū ab oriente ad occidēs, & cetero quandoquidem enim sit quid ex eo quod coniungitur cū a i o motu ad accidēs, necesse moueri faro debeat cū i o sic moueri, & cum nō moueatur sic duplice motu nisi quatenus coniungiur cum illo, si ipsūmet a i o motu qui videntur in oppositum, & possit esse coniunctū debeat cum illo non obstante illo suo motu proprio in partē oppositam, quia motus in illam partem non tollit coniunctionē ipsius cum illo altero, quæ coniunctionē est conditio sine qua non moueretur in alteram partem, & qua posita debet necessario sic moueri.

Fundamentum aduersariorum à ratione, desumptum ab experientia de diuersis apparitionibus Astrorum, olatum est in prima probatione.

Alterum fundamentum, ab authoritate plurimorum Philosopherum diuersorum huiusmodi motus cælis inferiori aduersari bus adscribentium, solui debet vel negādo ipsiis autoritatiorum. Item in hac re, quam ratione probare non possunt; vel si qui sūt tanti nominis, vt autoritas ipsiis tribuenda videatur, eos explic nō sic, vt ve int tantū cælos habere duos motus quantum ad apparentiam & aequaliter, quatenus sic scilicet mouetur, vt non minus inter se inueniāt accedat ac recedant varioſe ſitus ſubstantia, quam si diuersis motibus mouerentur, cum tam nō rūra non nisi vñico quodlibet moueat. Id quod in noſtra ſententia veriſimum eſt.

CONCLV S I O IV.

98 *Cæli non agunt in hac inferiora per motum, tamquam per virtutem actiūam, sed ſolum quatenus motus habet rationem applicationis ſi ſolus, aut quatenus per agunt in motum applicantur tali vel tali modo*. Hæc eſt *Doctoris in inferiora 2. d. 14. quæſt. 3. cum ſuis, quos ſequitur Ruinius 2. de cetero tanquam loc. 3. q. 3. Vñus ſim, Toleius, & alij contra Bagy. 2. de per virtutem. c. 10. cui videtur fauere S. Thomas, & plures Tho- urem mīſt, teſte Ruinius.*

Probatur manifeste, quia motus formaliter loquendo eſt respectus: ergo non potest esse virtus actiūa: nullus enim respectus eſt actiūus ſecundum omnes. *Præterea ignis lumen* nō geret in hoc loco, niſi moueretur ad hunc locum, tamē ne. o dicit quod agat in hoc loco per motum, quo mouebatur ad hunc locum, tanquam per virtutē actiūam; ſed omnes dicūt quod motus ſit conditio applicans: ergo idem di. enī de cælo à paritate rationis: nec ſane hæc res indiget v. teriori probatione, præterim cū præter motum cælum habeat alias virtutes actiūas, vt lucem & formam ſuam ſubstantiam, per quas poſſet agere, quamvis nullo modo moueretur, non minus quam ignis aut aqua.

99 *Obijcīes*. Motus eſt cauſa caloris, vt patet experientia, quia conſtat quod mouentes ſe per aereum frigidum calciant, & quod cultellus alias frigidus motus fortierit ſupra lignum reddatur valde calidus: ergo motus eſt actiūus respectu formæ abſolutæ: hoc autē ſuppoſito & currit priua noſtra probatio, & præterea nihil prorsus impedit quo minus cæli dicantur, aliqui falſe, agere per motum, tanquam per actiūam virtutem.

Rſpondeo, negando antecedens, niſi capiatur cauſa largi caloris pro conditione ſine qua non (quod ſi ſic caperetur, con- præducere- cedendum eſt, ſed neganda conſequentia) & ad proba- mērum rationem dico experientia conſtare quod cum motu, pro niſi ran- ducatur calor, ſed non conſtat quod producatur per ip- quam ſum motu alio modo quam per conditionem ſine qua per con- ditionē non, & ſic concedo vltro quod cauſet calorē.

Dicē non poſſe assignari alias cælūas caloris in experientijs premissis: ergo motus debet dici cauſa, & non conditio.

Respondeo negando antecedens: impulsus enim ille vehem ns, qui imprimitur corpori dum mouetur superpositis aliis dispositionibus, est causa istius caloris: & hinc si leuiter moueretur cultus supra lignum quamvis celerrime, non caleficeret tantum, quantum si moueretur tardius sed fortius, vt patet experientia: ex quo sane patet quod calor ille non proueniat à motu solum. Quod si dicatur aliud concurrere, tum nihil restat ad probandum quod motus se habeat aliter quam tanquam conditio sine qua non.

CONCLUSIO VLTIMA.

Quamvis cœli motus in his inferioribus siue locales, siue alteratiui, siue generatiui. Hæc est communior cum Doctore supra. D. leste no^t *Thomaz. de cœlo lib.* quos sequuntur *Suar. Ruum, Arria-* omnes, & plurimi alij contra *Capreolum, Soncinatum, Scotum,* & alios.

Probatur, quia nihil magis ridiculum videtur, quam si, stante Sole, ignis applicaretur stupe, & non cōbureret, aut si lapis grandis poneretur in medio aeris, nec moueretur deorsum: ergo fierent alij motus tam locales, quam alteratiui & generatiui, non obstante quod cœli non mouerentur.

Confirmatur: quia quamvis poneremus subordinatiōnem essentialē in causarum sublunariorum ad cœlestes, adhuc possent causæ sublunares habere actiones multas suas, cessantibus cœli, qui cœli quad illas partes, quæ essent applicari inferioribus, possent concurrere cum illicis absque motu.

Confirmatur secundo, quia quando cessauit Sol tempore I*sue*, non cessauerunt eo ipso sine dubio omnes causarum inferiorum; nec est dicendum etiam, quod id per miraculum accidit; nam licet miraculum fuerit cessatio Solis, tamen non est dicendum, quod miraculose fierint iste aliae actiones, quia id gratis, & absque fundamento dicetur. Verum quidem est, quod multa actiones cessarent cessantibus cœli, quia per motum, alio modo applicantur, & ex varietate applicationis sequuntur varietates in effectibus, que propterea non efficiunt cessare motu.

Obiectio fundant suam sententiam in quibusdam locis Philosophi, quæ facilis sunt explicationis, vt propterea eos hic proponere piguerit: & sane si expresse teneret oppositum huius conclusionis, non esset sequendus, præfertum cum nullam habeat prole rationem.

Obiectio ratione ex Ianello: omnis motus reducitur in aliquod principium immobile: ergo & omnis actio generatiua in aliquam causam ingenerabilem, qualis non est assignabilis præter cœlum.

Respondeo, quamvis totum concederetur, nihil contra conclusionem haberi, quia cœli possent absque motu concurre ad alias actiones generatiuas.

Respondeo secundo negando minorem, quia posset recurriri ad Deum.

Dicere: Deus immediate non concurret cum causis secundis. Respondeo hoc esse falsum: sicut enim immediate producit & conseruat Angelos, ita immediate concurrere potest ad effectus causarum secundarum, & non solum per modum causæ viuens salis, sed etiam aliquando per modum causæ particularis supplendo defectum concursus particularis quem deberet talis causa præbere, & sic communiter recurritor ad ipsum in productione animalium, non solum rat onalium, sed etiam alia um quodquod perfectiores sunt, quam formæ corporum cœlestium.

QVÆSTIO VLTIMA.

De influxu calorum in sublunaria.

Corpora cœlestia **P**lures difficultates comprehendit præsens quaestio, quas sequentibus conclusionibus breuiter expediam.

CONCLUSIO I.

102 Corpora cœlestia habent varios influxus in sublunaria. Hæc est communissima cum Doctore in 2. d. 14. q. 3. & D. Thomas 2. dist. 15. q. 1. contra quosdam antiquos,

quibus fauere videtur *Damascenus de fide* c. 6.

Probatur primo auctoritate non solum Philosophi, sed sanctorum Patrum, *Dionysij cap. 4. de Diu. nom. Aug. 13. Trinit. c. 4. Basili homil. 6. Hexameron.*

Probatur secundo ratione: quia varietas illa corporum cœlestium, & diuersitas maxima motuum, quam habent, non debet esse abfque aliquo fine ac utilitate mundi: sed nullam afferret utilitatem, nec haberet finem congruum, nisi conduceret ad hoc, vt alio, & alio modo influerent in corpora sublunaria: ergo sic influunt.

Probatur tertio experientia quotidiana, quia constat Sol illuminare, calefacere, siccare, & ex eius accessu, ac recessu cum tali vel tali ordine ad alias partes cœli variari quatuor anni tempora, quorum vicissitudine producuntur varij effectus alias non producendi; unde & medici in morbis cur. ndis, astrorum congressus obseruando iubant longa experientia edociti. Sed in re clarissima probanda non est diutius immorandum.

103 Obiectio primo: agens & passum debent communicare in materia eiusdem secundum Philosophum i. de Generat. ix. 87. sed cœlestia corpora non conuenient cum sublunaribus in tali materia, aut enim non constant materia vlla ratione, aut si constant, materia ipsorum est diuersa speciei à materia sublunari.

Respondeo primo negando minorem: secundum enim communem lalentiam constant materia, & secundum sc. tistis materia illa est eiusdem rationis cum sublunari.

Respondeo secundo: distinguendo maiorem in materia, quæ sit materia prima physica, nego maiorem in materia, id est in subiecto copaci actionis, ac forme per illam producenda, transeat maior. Et similiter distinguo minorem, non constant materia prima, transeat minor, non constat subiecto copaci forme producenda per actionem, nego minorem, alias enim nec mouerentur, nec illuminarentur, & nego consequentiam.

Respondeo tertio, absolute negando maiorem, alias Deus ipse non possit agere in corpora vlla, nec Angeli. Philosophus autem solum vult quod agens & passum in sublunaribus debent conuenire in materia & dilatentur in forma, quia alias essent vniuoca & vniuoca non agunt in se i. uicem; simile enim non agit in sive le actione & alteratiua aut corruptiua, de qua actione loquuntur Philosophi.

104 Obiectio secundo: omne agens agit, vt assimilet sibi passum secundum Philosophum i. de generat. ix. 51. sed cœlum nequit sibi assimilare sublunaria: ergo non agit in illa, quia non debet agere ad finem impossibilem.

Confirmatur: quia omne agens naturale agendo repatur: sed cœlestia corpora non repatiuntur à sublunaribus: ergo non agunt in illa.

Respondeo distinguendo maiorem: omne agens, quod potest producere sibi simile, & quod agit actione, quæ possit ad hoc deferire, concedo maiorem; quod non potest, nego maiorem: & concessa minori, nego consequentiam, An omne nequit intendit cœlum, dum agit, illam assimilat agat vt assimilet.

Respondeo secundo distinguendo maiorem alio modo: sibi passum agit actione vniuoca, concedo: quod agit actione lumen, aquiuoca, nego maiorem: & concessa minori, ex suppositione, quod cœli non habeant formaliter tales qualitates, quales producunt in inferioribus (quod si tales habeant negari debet minor) nego consequentiam.

Confirmatur utraque responso: quia si nihil possit agere, nisi in ordine ad assimilandum sibi passum, Deus ipse non deberet mouere cœlos, nec Angeli etiam, quia sic agendo cœlos non assimilant sibi ipsos.

105 Respondeo tertio, distinguendo etiam maiorem alio modo: omne agens sublunare, quod agit actione alteratiua, concedo maiorem, & de his loquitur Philosophus: omne agens omnino siue sublunare, siue non sublunare, & siue agat actione alteratiua, siue non, nego maiorem, quia alias, vt dixi, Angeli non possent mouere cœlos, nec lapis cadens deorsum impelleret aliud corpus occurrens ipsi ante se, quia certum est, quod non impellat ipsum, vt assimilet.

assimiliter sibi illud, loquendo de assimilatione proprie dicta. Quod si loquamar de assimilatione impi proprie dicta, secundum quam passum haberet illud formaliter quod virtualiter contineretur in agente, potest vniuersaliter concedi maior, & negari minor, ut patet: & hac sit quarta responsio.

Ad confirmationem objectionis respondeo distinguendo maior minime agens actione alterativa, & potens pati alias ab eo, in quod agit, concedo maiorem; si alias non posset p. ti, nego maiorem; & distinguo etiam minorem: si cælum supponatur non posse alterari a subluna ibus, ut supponitur in obiectione, concedo minorem, & nego consequentiam: si posse, nego minorem. Respondeo autem hoc modo conditionate, quia mihi incertum est, an cæli possent calefieri, aut frigesceri a sublunaribus debite applicatis, & rationem dubitan- di præmissi supra nn 34.

Confirmatur hæc responsio: quia si omne omnino ageret repati a passo, in quod ageret, Deus & Angeli non possent agere in cælos, quia ab ipsis repati nequeunt.

CONCLUSIO I. I.

Corpora 106 Corpora cælestia producunt mineralia, seu metalla, celestia ac gemmas, ac cetera corpora vita expertia quorum producuntur, non potest assignari alia causa particularis. Hec communis, nisi cum Doctore supra Comimbricensibus tract. 13, in libro de gemis Meteororum c. 2. Riu. o 1. de cælo. c. 3. tract. 2. q. 1.

Probatur prima pars: quia metalla ac gemmae mulæ de novo producuntur, & debent habere aliquæ causam efficiendam: neque enim absque necessitate ad solum Deum debet, tanquam ad corū causam adæquatam, recurrī; sed nulla alia causa conuenientius assignari potest, quam corpora cælestia ergo.

Confirmatur: quia cæli habent sine dubio sufficientem perfectionem ad ea producenda: ergo non debet negari ipsis actiuitas respectu eorum, propter def. etiæ perfectionis: sed ex alio capite non potest id ipsis negari, erga absolute non est negandum ipsis.

Confirmatur secundo: quia elementa non habent tantam perfectionem, ut possint ea producere, quandoquidem sint minus perfecta quam illa; ergo non potest recurrī ad villam aliam cauam secundam, quam cælos.

Probatur secunda pars: quia cetera vita expertia, quæ producuntur, & non habent cauam particularem ubi expertia, sunt imperficiora cælo, ergo eoru in producione quorum non potest assignari, nisi ex eo, quod aliquid sit fitio perfectius sequitur quod ipsis possit producere, alias homo posset p. o. illa cauam huiusmodi vita expertibus, non propterea debet dici quod illas producunt.

Respondeo distinguendo consequens: non propterea tantum, concedo; non propterea, & ex suppositione quod alia causa prior assignari nequeat, nego consequentiā. Itaque ex perfectione maiori colligitur op. i. m., quod non repugnat ipsis ex defectu perfectionis talis productio, quemadmodum repugnat muscas producere hominem, & quandoquidem non constet quod repugnat illi ex alio capite, & nulla alia causa possit assignari, bene recurrir ad cælum.

107 Obiectio: Sequitur: quod producerentur in omnibus locis, nam corpora cælestia possunt in omnibus locis habere suos influxus: sed hoc est falsum, ut patet experientia: ergo.

Respondeo negando sequelam, tum quia corpora cælestia non applicantur a qualiter omnibus locis, sunt enim aliquæ partes mundi, que semper magis distant a polis cælestibus, & stellis illis vicinioribus, quam aliae partes; unde nos nūquam videmus polum antræticum, nec Antipodes æticum; tum etiam quia non inueniunt in omnibus locis dispositiones determinantes ad formam metalorum aut gemmarum.

Quæres ex qua materia generetur metallum. Respondeo communiter cum Philosopho, quod ex vapore quodam humido intra terræ viscera lapidibus potissimum

concluso, & ob terræ lapidumque siccitatem ac frigiditatem congelato. At certe mihi apparet coniectura hie tantum locum dari, nec quidpiam certi posse concludi de materia aptiori ad horum generationem, donec aliquis experientia aliqua id compriat, quæ non facile haberi potest.

CONCLUSIO III.

108 Corpora cælestia concurrunt ad productionem viue. Corpora cælestia, etiam hominum, disponendo materiam tali vel tali modo in ordine ad receptionem animarum, ut ad non tamem attingant immediate productum, solum illius animæ generationem animalium imperfectiorem, neque tanquam causam, ut genitum principalis neque tanquam instrumentalis. Hæc est quod etiam primam partem communis, & quod secundam est Sco-hominum, tistarum communiter cum Doctore hic, quos sequitur *Fons seculi 7. met. cap. 7. q. 2. Suares disp. 18. scđt. 2. contra Marfilium. I. q. 1. a. 2. Aversam q. 3. scđt. 8.* qui putant animalia animalium imperfecti, eorum scilicet, quæ producuntur absque interventu seminis, ex putrida materia, ut sunt ranae, vespæ, pulices, & sic ilia, produci a cælis. Quod tertiam vero partem est contra *Comimbricenses* & *Riuuum* supra q. 2. qui putant cælos producere animalia imperfectiorum, tanquam instrumentum Dei.

Probatur prima pars non solum auctoritate Philosophi dicentis 2. *Phy. scđt. 10. q. 26.* quod sol, & homo generat hominem, sed etiam ratione quia cæli sine dubio habent virtutem productionis, & experientia constat, quod partus producens sub tali cœstellatione habeat alias inclinationes, quam producens sub alia cœstellatione: & hinc aliqua alia merito cœntur propria viuentium generationi, alia vero noxia.

109 Probatur secunda pars: quia anima quæcumque est perfectior formis cælestibus, ergo non possunt a corporibus cælestibus produci, quia imperfectius non potest producere immediate perfectius. Probatur antecedens auctoritate S. *Augustini lib. de vera, & falsa re igitur c. 29.* Non enim quæcumque moles, quamquam ista visibili luce præfulget si viua careat magni estimanda est, qualibet namque viua substantia cuiuslibet non viua substantia naturæ lege præponitur. Ex quo etiam principio in libro de duabus animabus dicit muscam Soli esse præferendam.

Rationem autem assignare cur cæli sint imperfectiores quolibet viuente, est mihi valde difficile, nec sane occurrit illa quæ comprehendat viuentia vita vegetativa tantum. Pro viuentibus autem sensitivis adhuc potest, quod perfectius absolute sit cœendum, quod potest delectationem concipere ex sua natura, quam quod non potest, sensitiva aurem possunt, & cæli non possunt ergo cæli sunt imperfectiores viuentibus saltem sensitivis, de quibus sois sarte intelligendus est *Augustinus*, quamvis indefinite loquatur, quod si sic intelligatur, productio animalium vegetativarum tamum attribui potest cælis, & conclusio hæc restringenda est ad animalia sensitivæ.

Confirmatur conclusio contra *Aversam*: secundum ipsum animalia perfecta, hoc est illa, quæ non generantur nisi medie semine, sunt perfectiora cælis, ergo & imperfecta. Probatur consequentia: quia non ex eo quod sol possint generari medio semine, sunt perfectiora, quid enim hoc facit ad propositionem? non, etiam ex eo quod sint perfectiora animalibus imperfectis, quia inter illa animalia, quæ vocantur perfecta, dantur alia alijs perfectiora, & hoc non obstat omnia sunt cælis perfectiora, ergo quamvis animalia, quæ dicuntur imperfecta, sint alijs animalibus imperfectiora, non sequitur quin sint cælis perfectiora: nec deniq; illa ratio assignari potest, ob quam animalia imperfectiora sint imperfectiora cælis, & animalia perfecta non sint imperfectiora illis.

Dices colligitur ex eo quod producuntur a cælis animalia imperfecta, & perfecta non producuntur, illa esse imperfectiora, hæc non item.

Respondeo negando inde id bene posse colligi, non

solum ex eo quod falsum sit animalia imperfectiora acēlis produci, sed etiam quia id concedendo, in primis non constat quin similiter possint producere animalia perfecta, & quin de facto illa producunt, præsetim cum alia causa secunda assignari non possit, quæ sit sufficiens. Deinde quamus ea non possint producere, non sequitur quin essent ipsis imperfectiora, sicut homo est perfectior atque quamvis eum non possit producere.

Probatur tertia pars: tum quia eadem ratione, qua dicentur producere tales animas, ut instrumenta Dei, possint dici producere animas animalium perfectiorum præter hominum: sed hoc ipse non admittit: ergo nec illud admittere deberet; tum quia quando dicuntur producere illas animas ut instrumenta Dei, vel hoc intelligendum est sic, ut recipiant à Deo aliquam virtutem distinctam à sua propria forma, & accidentibus ex natura: litar consequentibus, ratione cuius virtutis, & cōtinuant instrumentum Dei, & possint illas animas producere, ut tenet *Conimbricensis*; vel sic intelligendum est, ut non recipiant ralem virtutem, sed ipsam sint instrumenta Dei ex natura sua, & propterea per naturam suam, quatenus habet rationem talis instrumenti, possint producere illas animas, ut vult *Ruinus*; sed neutrum dici potest. Non primum, ut quia gratis fingitur communica tali virtutis; tum quia illa virtus vel est perfectior anima illa, & sic celum habens illam erit perfectius anima contra hypothēsim: vel non erit perfectior & sic nec poterit celum ea mediante, illa producere magis quam sine ea. Non secundum quia quamvis possint esse ex natura sua instrumentum Dei, tamen cū ex natura eadem sint imperfectiores, non possunt producere illas animas, nisi concurredit cum illis aliqua alia causa, nimirum ipse Deus, vel aliquid aliud: quod si dicatur aliqua alia causa concurre, illa sola sufficiet absque concurso cœlorum, aut aliorum instrumentorum, que immediate influunt in ipsam animam.

Addit, per hoc quod cœli sint instrumenta Dei, nihil prouersus eos habere, per quod possint aliquid producere magis, quia si non essent, nisi per hoc sint distincte naturæ, aut habeant diuerfa accidentia, nec diuersitas etiā naturæ aut accidentium sufficiet, nisi diuersitas sit tanta, ut propter eam reddatur perfectior, aut æque perfecti, ac illud, quod producere dicentur.

111. Dices cum *Conimbricensibus*: celum est nobilissimum pars mundi, & nihilominus expers virtutis: ergo conueniens fuit dari ipsis fecunditatem productiua huiusmodi animalium, sicut semen habet virtutem generatiua respectu eorum, quæ ex semine generantur.

Respondeo distinguendo consequens: si sit tam nobilis, ut sit perfectius animalibus imperfectis, concedo; si non sit, nego. Suppono autem cum aduersariis, quod non sit: si enim esset, non tantum per modum instrumenti, sed per modum causæ principalis ea produceret; vnde absolute nego id sive conueniens, aut etiam possibile.

Obiectes contra secundam partem: si cœli non producent anima ex putri materia generata, nulla alia causa productionis illius possit assignari; ergo dicendum est, quod cœli illa producunt.

Quæ sit causa a. Respondeatur, negando minorem: Et si queratur quænam animalia alia causa ea producunt: varie respondet autem. Quidam enim dicunt esse quandam formam abstractam & separatum ex putri, quam vocant datricem formarum: ita *Themistius* materia. & *Anicenna* apud *Averroem* 12. *met. com.* 18. sed si non intelligent per huiusmodi formam abstractam, intelligentiam, omnino cōmentitia est; & præterea aut est viuēs, aut non. Si est viuēs; ergo non potest esse forma vlla, quæ non sit intelligentia, aut anima rationalis. Si non sit viuēs, ergo non magis poterit producere illa animalia, quam ipsum cœli. Si autem intelligent per illam formam Angelum aliquem, non poterit producere illa animalia, non for ma ab quia, ut suppono hic ex materia de Angelis, Angelii non habent virtutem productiua alicuius accidentis, aut quæ non forma corporeæ præter motum localem: & si haberent si intel talem virtutem, possent optime dici producere illa animalia, etiam absque alio concurso cœlorum, quam dis-

positio.

S. Thomas 1. p. 9. 100. probat Angelos non posse esse causas principales talium animalium, quia non sunt similes tali composito nec formaliter, ut patet, nec eminenter aut virtualiter, quandoquidem non continent in virtute sua materialia.

112. At hoc probatio non placet, quia ut producent talia composita animata, non esset necesse, ut essent similes aut continent in virtute aut eminenter materialia, sed sufficiet abundo quod continent formas ipsorum, per hoc enim educeret ipsas, & ad illam educationem sequentur talia composita. Quod si dicas, non posse aliquid educere formam ex materia, nisi vel quod continet in se materialia similem formaliter, vel quod potest materialia creare: id tam facile negari debet, quam asseritur gratis & absque fundamento, & sane hoc dicere hic, est petere principium, & præterea inde sequeretur, quod non posset producere ubi in corporibus, quod est absurdum.

Alii dicunt causam principalem productiua talium animalium esse alia animalia similia, verbi gratia, causam principalem productiua ranæ esse aliam ranam, in quinque virtute celum, tanquam causa instrumentalis, productus illam ranam.

Contra quia posset fieri quod nulla rana esset tunc applicata sufficiens aut etiam existit nisi in rerum natura: sed absurdum est tribuere actionem alieni, tanquam causæ principali, quod neque applicatum est, neque existit, inde enim sequitur, quod causa non existens in se realiter, nec applicata sufficienter ad passum haberet actionem realem physicam.

113. Confirmatur primo, quia causa principali debet habere aliquem influxum realem in effectum, aut medium aut intermedium: sed nulla rana habet talem influxum in ranam productam ex putri materia absque semine, aut postea produceatur, producetur illa rana; sed nihil possibilis est, ut possibile præcise, potest habere influxum reali medium aut immediatum: ergo.

Confirmatur secundum: quia etiam rana non haberet virtutem productiua alterius ranæ, sed esset animal sterile, instar mulæ, adhuc produceretur rana ex putri materia non minus quam de facto producitur: sed in tali casu alia rana non posset dici causa productiua principalis eius: ergo nec de facto.

Confirmatur tertius, quia si virtus generativa hominis tribueretur lapidi à Deo per possibile aut impossibile, & ea mediante lapis produceret hominem, alius homo non deberet dici illa ratione causa productiua istius hominis producti, quamvis alicui homini connaturaliter debetur illa virtus communicata lapidi; ergo quamvis alicui ranae deberentur connaturaliter istæ qualitates, quibus disponitur in teria ad formam ranam, non debet tamen propterea dici producere illam ranam, quando istæ dispositiones producuntur à celo.

Per quod patet, falsum esse fundamentum a fuerario rum, qui propterea dicunt ranam esse causam principalem, quia exigunt connaturaliter qualitates illas, quibus disponitur materia ad illam formam.

114. Confirmatur omnia hæc: quia si aliquid non existens possit esse causa principalis, nullus effectus qui producitur, eo non existente, potest dici, quod filius producat suum partem de se, & quod primum animal productum ad Deum fuit productum ab animali a quo possibili, & milie alia absurdum.

Itaque respondet aliter causam principalem producti. Deus ipsum istorum animalium esse ipsum Deum, nisi *Angelus* habeat talem virtutem. Patet: tum quia nulla alia causa principalis potest; tum quia non est inconveniens recurrere ad Deum, deficiente causa secunda, tanquam authorem naturæ, sicut de facto recurrunt ad ipsum communiter ad determinationem effectus, quod indiciduum, & ad producendas animas rationales.

Obiectes pro *Ruinus* contra tertiam partem: quodcumque ages potest producere dispositiones ad aliquam formam substantialem requiras, ac sufficietas, potest educere

cere illam formam, aut eam vnde materia sic disposita, aut tanquam causa principalis, si forma non excedat perfectionem formæ istius agentis, aut tanquam instrumentum causæ alicuius perfectioris, si excedat: sed cælum potest disponere sufficienter ad formam rancæ: ergo potest illam educere, aut vnde altero ex illis modis; non tanquam eam a principalis, quia forma eam est imperfectior anima rancæ; ergo tanquam causa instrumentalis. Probatur maius: quia forma substantialis naturali sequitur illas dispositiones: ergo quod producit illas dispositiones educit illam formam.

115 *Respondeo negando* maiorem, cum consequentia probatio nisi sufficit enim pro natura aliæ sequitur: ipsius, quod vel ab illa causa disponente, vel ab alia educatur, quoties autem illa causa non sufficit tanquam principalis, debet adesse alia causa principalis, & illa ipsa sufficit absque concurso instrumentario istius causæ disponentis distincto à concurso dispositivo.

Conferatur: quia causa secunda disponit ad animam; ani nam vero nullo modo atingunt immediate, qui ipsa unum virtutem non habet tantam actuositatem; ergo non est vniuersi verum, quod attingens dispositiones sufficientes ad aliqua formam, at in gratiam ipsam formam immediate: nec refert quod anima creetur, alia vero non creantur; nam quemadmodum ex eo quod creetur, nascitur producere illis causis, quibus disponunt ad eam. ita etiam ex eo, quod ait a formæ educere excedant in perfectione formam agentis distinctiones, non debent ab ipsius educi, quare si disponit ad ipsas, quia non magis difficile est causæ secundæ immediate attingere, formam creabilem, quam agenti in ipso factori producere aliquid se ipso perfectius.

An animalia 116 *Quæres* hic obiter ait animalia, verbi gratia, vespere, generata rancæ, ex partu matre ab absque semine generata, sunt iuxta partem speciem cum animalibus, verbi gratia, cum vespere & materia rancæ ex semine generatis?

Respondeo a firma in cum *Doctore* 1. d. 2. q. 7. & *D. Thomæ* 7. met. sect. 6. quos præter suos sequuntur *Ricardus* similibus dñi 2. d. 17. quæst. 2. *Ocamus* 23. q. 2. & recentiores communiter contra *Averroem* 8. *Physic. com.* 45. *Iardim* 7. tis ex se met. q. 15. & alios.

Probatur primo auctoritate non solum Philo' ophi 7. met. iex. 23. & sect. 11 problem. q. 6. sed etiam sanctorum Patrum Augustini 3. Trinit. cap. 4. Ambrosij lib. de incarnatione Verbi.

Probatur secundo: quia nulli appetere ratio distinctionis specificæ inter illa; & omnia alia iudicia sunt, quod sunt eiusdem speciei, non minus quam duo homines; ergo sunt eiusdem speciei.

Dices sufficere ad diuersitatem specificam eorum, quod non producantur à causis eiusdem rationis, & quod quæ ex partu materia generantur, non possint generare sibi similia, ut possint illa, quæ procedantur mediante semine.

Respondeo negando hoc, quia effectus eiusdem speciei facile possunt produci à causis diuersis speciei; alias Deus ipse non possit se solo producere effectus causarum secundarum. Deinde steritas illa, quæ diuturne esse in animalibus sine semine producitis posset oriiri ex diu ristate aliqua accidentali, quæ habentur ab animalibus generatis ex semine, & non arguit distinctionem specificam, sicut ne arguit inter ipsos homines, quorum a iuncti sunt steriles, aliqui non. Deinde negari posset esse sterilitas talis in omnibus animalibus talibus, neque facile opponitur experientia, aut ratione probari potest.

CONCLVSI O V.

tionalis est omnius spiritualis & indivisibilis: ergo nullam actionem habere potest in laicis aliqua causa corpora. *Probarur secundo*: quia anima non est capax aliarum qualitatum, quæ in intellectu, volitione, habitu specierum intelligibiles, & passionum letitiae, tristitiae, similiumque, quæ causantur ab obiectis cognitis talibus, vel talibus, neque enim assignari potest, quas alias qualitates recipere possit, nec vla est experientia, quod alias recipiat. Sed certum est, quod cælestia corpora non habent particularē vim directam ad huiusmodi qualitates producendas; species enim intelligibiles non sunt natæ produci, nisi ab obiectis, quorum sunt species; actus non sunt natæ produci, nisi à potentiis medianibus his speciebus. Habitum solum producuntur medianibus actibus (loquendo de naturalibus, acquisitis, supernaturales autem a solo Deo sunt producibilis) & passiones demum solum produci possunt ab obiecto taliter, vel taliter proponi o per intellectum.

Secunda pars conclusio patet quoad intellectum, quia certum est corpora cælestia posse alterare organa sensitiva, & bene vel male illa disponere ad exercandas functiones suas; & hinc sit ut Luna habeat particularem influxum in phæneticos, qui propterea Lunatici vocantur. Sed non minus certum est, iuxta bonam vel nalam sensuum dispositionem in intellectum bene vel male posse discurrere, hominesque esse melioris, vel peioris ingenii; ergo indirectam habent corpora cælestia actionem in anima quoad intellectum, quatenus scilicet agendo in organa sensuum impedit vel iuuit intellectum in suis operationibus.

Probarur eadem pars quoad voluntatem, quia exploratum est, iuxta variam dispositionem corporis, aliquos esse magis inclinatos ad hanc, vel illa vita, & virtutes, & his inclinationibus aliquo modo impelli voluntatem ad actus illarum virtutum, ac vitiiorum: ed non minus compertum est, eo prout cælestis suis influxibus posse causare istas dispositiones; ergo agere possunt iudicem in anima rationalem quoad voluntatem.

CONCLVSI O V.

119 *Corpora cælestia non habent ullum influxum directum aut iudicium in voluntatem*, ita ut necessitatem possint voluntatem ad suas actiones. Hæc est communis cum *Scoto* do voluntatic & patet ex omnibus locis *Scriptura* & *Patrum*, qui tamen bus probatur dari liberum arbitrium in homicibus pro hoc statu.

Et hinc patet quamvis Astrologi iudicari possint cognoscere ex influxu astrorum inclinationes particulares hominum, & hinc etiam prædicere multa futura coniuncturaliter; nullo tamen modo eos posse scire certo & infallibiliter ullum esse, cum determinate futurum, qui dependet à libera voluntate vello modo. *Quare* cū dignitatem collatio, mores etiam, & vita dependeat à tali voluntate, quatenus nullus est, qui non possit occidi ab aliquo. si vellet, omnino stupidum est credere Astrologis assertibus aliquem victum tot annis moriturum morte naturali, consecutum tot, & tales dignitates. Sed nec admundum certum possunt habere coniecturam ex influxu cælorum de illismet inclinacionibus particularibus: quia multæ aliae possunt adesse circumstantie particulares, & influxus aliarum causarum, quibus impedit possit influxus ille cælorum, qui alias esset: vnde vterius patet ne probabiliem quidem coniecturam posse prædictos Astrologos habere de effectibus liberis dependentibus vel modo à voluntate. *Quare* merito Astrologia illa iudicari a prohibita est, quod se extendit ad iudicium servendum de huiusmodi effectibus.

Quæcunq; an astrologi habent producere hoc effectus, quos per quæcunq; ipsiis describimus per lucem, & morum tantummodo, sunt formæ alia *producuntur* etiam aliquas influentias occultas, prædictas, *producuntur* has qualitates sensibiles, quibus medianibus illos effectus.

Quod per solum lumen & motum sine ullis actionibus, tenent *Averroes* 2. *Calis. com.* 42. *Zizanius theorem.* 45. *Mirandulans*, *Sirennus*, *Zabarella*, *Piccolomi*

Corpora cælestia non habent aliquam actionem directam in animam intellectuam, bene tamen indirecione influunt, tamen quoad intellectum, tum quoad voluntatem. Hæc est *Doctoris* hic cum suis, & *D. Thomæ* 1. p. q. 115. quos sequuntur Theologi & Philosophi communiter; & quoad primam partem est contra Priscillianistas, & iudicaria Astrologi professores, cosique qui illis fidem adhibent.

Probatur quoad illam primam partem, quia anima ra-

Piccolominus, & alij.

Quod vero non agant per solum lumen & motum, sed etiam per calorem & frigus, & alias etiam qualitates occultas, communis est sententia Philosophorum cum Dictrine in 2.d. 1. q.4. ac D. Thoma de cælo leti. 10. D. Bonaventura ac Ricardo in eadem distinctione secundi, qui sequuntur *Corimbricenses* 2. cæli cap. 3. q.3. *Ruinus* vid quest. 2. *Averroë* q.35.

Probatur hæc communis sententia; quia primo incrementum prouersus est quod per unam qualitatem lucis cum quoquaque motu possint cæli producere tam varios effectus, quam producent. Secundo, quia producent mineralia in visceribus terrenis; sed ad illa vi cera non pertingit lumen, aut lux.

Dictr.: pertingere tamen calorem, qui calor producitur per lucem a cælis. Sed quāuis *Corimbricensis* existimat calorem a cælis per lucem produci, id nullo modo videtur mihi credibile; tum quia nihil impedit quomodo calorem ipsum immediate producerent; tum quia cæli eodem modo producent frigus, quo calorem; sed frigus non producent per lucem, vt patet; ergo nec calorem.

Confirmatur hoc: quia non est verisimile quod per unam qualitatem lucis formas tam contrarias producant, quæ sunt frigus & calor.

Probatur tertio, quia magnes trahit ferum per qualitatēs aliquas occultas: ergo agere per tales qualitatēs conuenit corporibus sed certe nūllis potius quam cælestibus.

Confirmatur, quia non est probabile quod illa qualitate sensibili vrl: minor trahat ad se magnetem, aut Sol heliotropij, aut scorpini flores: sed isti motus omnino tam debent tribui qualitatē alicui occulte illis in pressis, quam motus ferri: & idem dicendum de motu, quo mare fluit, & aliis multis similibus effectibus.

Adde ad hæc, nul o prouersus fundamento inniti aduersarios, quod response dignum sit, vt mirum sit eos à communione recedere sententia.

Totam hanc conclusionem cum reliquis hoc transstuli ex meo commentario ad questionem 3. d. s. 14. secundi. Sententia rum, in quo etiam plura de influentiis cæli in sublunaria videri possunt: sed hæc pæcanti sufficiunt instituto. Cætera autem, quæ de Elementis in his libris tractantur, sequenti tractatu explicabuntur cōmodius.

TRACTA